

Apstiprināts ar 2012.gada 20.decembra

Latvijas Republikas Saeimas lēmumu

Pārresoru koordinācijas centrs

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam

2012. gada decembris

Satura rādītājs

Ievads	2
Redzējums par Latviju 2020. gadā "Ekonomikas izrāviens – katra Latvijas iedzīvotāja un valsts labklājības pieaugumam!"	3
Galvenie vidēja termiņa makroekonomiskās attīstības šķēršļi un prognozes	10
NAP2020 struktūra	13
NAP2020 stratēģiskie rādītāji	14
Prioritāte "Tautas saimniecības izaugsme"	16
Rīcības virziens "Augstākā un eksportspējīga ražošana un starptautiski konkurētspējīgi pakalpojumi"	19
Rīcības virziens "Izcila uzņēmējdarbības vide"	23
Rīcības virziens "Attīstīta pētniecība, inovācija un augstākā izglītība"	27
Rīcības virziens "Energoefektivitāte un enerģijas ražošana"	30
Prioritāte "Cilvēka drošumspēja"	33
Rīcības virziens "Cienīgs darbs"	36
Rīcības virziens "Stabili pamati tautas ataudzei"	39
Rīcības virziens "Kompetenču attīstība"	42
Rīcības virziens "Vesels un darbaspējīgs cilvēks"	46
Rīcības virziens "Cilvēku sadarbība, kultūra un pilsoniskā līdzdalība kā piederības Latvijai pamats"	48
Prioritāte "Izaugsmei atbalstošas teritorijas"	53
Rīcības virziens "Ekonomiskās aktivitātes veicināšana reģionos – teritoriju potenciāla izmantošana"	57
Rīcības virziens "Pakalpojumu pieejamība līdzvērtīgāku darba iespēju un dzīves apstākļu radīšanai"	60
Rīcības virziens "Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana"	63
NAP2020 finansēšanas kārtība.....	66
Nacionālā attīstības plāna īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas process	67
Izmantotie saīsinājumi	68

Ievads

[1] "Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam" (NAP2020) ir hierarhiski augstākais nacionāla līmeņa vidēja termiņa plānošanas dokuments. NAP2020 ir cieši saistīts ar "Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030.gadam" (Latvija2030) un "Nacionālo reformu programmu stratēģijas "ES2020" īstenošanai" (NRP).

[2] NAP2020 mērķis ir vienoties par būtiskākajām vidēja termiņa prioritātēm, to rīcības virzieniem, mērķiem, kā arī to sasniegšanas rādītājiem. NAP2020 ir tapis, Pārresoru koordinācijas centra (PKC) ekspertiem sadarbojoties ar valdības sociālajiem un sadarbības partneriem, ministrijām, plānošanas reģioniem un pašvaldībām.

[3] Eiropas Savienības un citu ārvalstu finanšu instrumentu finansējuma plānošanas dokumentu izstrāde 2014.–2020.gadam notiek, pamatojoties uz Nacionālajā attīstības plānā noteiktajām prioritātēm un mērķiem. Nacionālais attīstības plāns nosaka attīstības budžeta sadali, nevis bāzes budžetu, un tā ieviešanas instruments ir valsts un pašvaldību budžeta līdzekļi, Kohēzijas politikas un kopējās lauksaimniecības politikas fondi, citu Eiropas Savienības budžeta instrumentu investīcijas, kā arī Eiropas Savienības un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumenti un privātais finansējums.

[4] NAP2020 ir veidots atbilstoši Ministru kabineta 2011. gada 19. oktobra noteikumu Nr. 816 "Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020. gadam izstrādes, ieviešanas, uzraudzības un publiskās apspriešanas kārtība" prasībām.

Redzējums par Latviju 2020. gadā "Ekonomikas izrāviens – katra Latvijas iedzīvotāja un valsts labklājības pieaugumam!"

[5] Latvijas valsts ir dibināta latviešu tautas pašnoteikšanās tiesību īstenošanai. Latvija ir atvērta un draudzīga visu tautību iedzīvotājiem, kas pieņem Latvijas pastāvēšanas jēgu – latviešu tautas, tās valodas un kultūras attīstību savā zemē. Latvija 2020. gadā būs latviska un pašapzinīga, droša un iedzīvotājiem draudzīga, zaļa un sakopta, pārtikusi, efektīva un konkurētspējīga valsts, kurā dzīvo čakli, izglītoti, radoši, veseli un laimīgi cilvēki. Kopīgiem spēkiem mēs, visi Latvijas iedzīvotāji, šo mērķi varam padarīt par īstenību.

[6] Mēs, Latvijas iedzīvotāji, jau daudzkārt esam pierādījuši gan sev, gan citiem, ka varam paveikt pat šķietami neiespējamo, kad vienojamies kopīgiem mērķiem. Mums ir un būs, par ko lepoties!

[7] Šī pārliecība un redzējums balstās uz Latvijas ilgtermiņa mērķi, kas kalpo kā orientieris šajā problēmu un iespēju pārbagātajā nenoteiktības laikmetā:

[8] 2030. gadā Latvija būs plaukstoša aktīvu un atbildīgu pilsoņu valsts. Ikviens varēs justies drošs un piederīgs Latvijai, katrs šeit varēs īstenot savus mērķus. Nācijas stiprums sakņosies mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras un garīgajās vērtībās, latviešu valodas bagātībā un citu valodu zināšanās. Tas vienos sabiedrību jaunu, daudzveidīgu un neatkarīgu vērtību radīšanai ekonomikā, zinātnē un kultūrā, kuras novērtēs, pazīs un cienīs arī ārpus Latvijas.

[9] Rīga būs nozīmīgs kultūras, tūrisma un biznesa centrs Baltijas jūras reģiona centrā. Pilsētu un lauku partnerība nodrošinās augstu dzīves kvalitāti visā Latvijas teritorijā.

[10] Latvija – mūsu vienīgās mājas – ir zaļa un sakopta, radoša un ērti sasniedzama vieta pasaules telpā, par kuras ilgtspējīgu attīstību mēs visi un katrs no mums esam atbildīgi nākamā paaudžu priekšā.¹

[11] Vai Tu esi padomājis, cik Tev būs gadu 2020.gadā? Latvijai – Tavai Tēvzemei – būs jau vairāk nekā simt gadu. Tikai retais cilvēks spēj sasniegt šādu vecumu un, atskatoties uz nodzīvoto, izvērtēt sasniegtos mērķus, priecāties par mazbērniem un paveiktā darba augļiem, kas paliks pēc viņa. Savukārt valstij simt gadu ir vecums, kad beidzies vien mācību posms un tagad, balstoties uz iekrātajām zināšanām, tā ir gatava uzplaukt kā puķe, parādot savu skaistumu un varēšanu visai pasaulei!

[12] Ko Tu personīgi esi darījis, lai Latvija kļūtu bagātāka un labāka? Pārāk bieži runājam un sūkstāties par to, ko valsts mums nav devusi, vienlaikus aizmirstot, ka valsti taču veidojam mēs paši. Mums pašiem arī ir jāatbild: ko mēs esam darījuši, lai valsts kaut par vienu soli tuvotos tam ideālam, kādu esam iztēlojušies. Vai esam izveidojuši kādu uzņēmumu un godīgi maksājuši nodokļus? Vai esam piedalījušies talkās, sakopuši teritoriju ārpus sava žoga un saimniekojuši videi draudzīgi? Vai esam palīdzējuši līdzcivēkiem? Vai esam līdztiesīgi? Vai esam mācījušies? Vai esam dzīvojuši aktīvu un veselīgu dzīvi? Ir ļoti daudz mazu darbu, ko varam saviem spēkiem bez priekšā teikšanas un pamudināšanas paveikt kopīgam valsts un sabiedrības labklājības līmeņa pieaugumam. Galvenais ir spert pirmo soli un saprast, ka

---

¹ Avots: Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam.

atbildība par savu valsti sākas no atbildības par savu rīcību un savu dzīvi, kā arī no cieņas pret citiem un atšķirīgo!

[13] Palūkojies visapkārt – vai Latvija ir viskaistākā zeme uz pasaules? Mums ik dienu ir jārūpējas par to, lai arī mūsu bērni un mazbērni varētu priecāties par dzimtās zemes krāšņumu. Tieši tikpat svarīgi ir kopt arī mūsu gadsimtos radītās tradīcijas un saglabāt kultūras vērtības. Tieši tās padara Latvijas pilsētas un ciemus tik neatkārtojamus un mūs – pamatoti lepnus.

[14] Lai šo nākotnes redzējumu īstenotu un sasniegtu izvirzītos mērķus, ikvienam no mums būs pašizliedzīgi jāstrādā neatkarīgi no nodarbošanās un mērogiem. Atbildība par lauku sētu, par pagastu, par savu individuālo uzņēmumu valstiski ir tikpat svarīga kā atbildība par veselu nozari. Kārtību nevar radīt mākslīgi no augšas. Tā sākas no mazām lietām, gluži tāpat kā bagātīgas, medus pilnas kāres izveidojas no atsevišķām, pilnvērtīgām šūnām.

[15] Lai 2020.gadā mēs kopīgi varētu atskatīties uz paveikto, novērtēt sasniegto un izvirzīt mērķus turpmākajam darba cēlienam, NAP2020 esam nosaukuši konkrētus rādītājus un uzdevumus, kas strukturēti 12 savstarpēji saskaņotos un saistītos rīcības virzienos. Tos īstenojot, mēs panāksim "ekonomikas izrāvienu" katra Latvijas iedzīvotāja un valsts labklājības interesēs.

***

Konkurētspēja un produktivitāte

[16] Latvijas ekonomikas pamats ir efektīva, pārdomāta un koncentrēta resursu izmantošana, lai veicinātu uzņēmējdarbības attīstību valstī. Nozīmīgākie ir tie uzņēmumi (lielie, vidējie un mazie), kas rada produktus un pakalpojumus eksportam. Īpaši tiek sekmēta radošu un augstu pievienoto vērtību veidojošu uzņēmumu dibināšana un attīstība. Jebkuram publiskajam finanšu ieguldījumam ir jābūt vērīgam uz efektivitātes un resursu ekonomiskās atdeves palielināšanu.

[17] Augstas kvalitātes nodrošināšana un darba ražīguma kāpināšana ir viens no svarīgākajiem nosacījumiem mūsu uzņēmēju konkurētspējas paaugstināšanai, tādēļ uzņēmēji tiek mudināti regulāri vērtēt savu resursu izmantošanas efektivitāti, darbinieku darba ražīgumu un inovāciju potenciālu, lai Latvija eksportētu iespējami pārstrādātus produktus un pakalpojumus ar palielinātu vērtību. Aizvien mazāk mūsu resursu tiek eksportēts izejmateriālu veidā.

Uzņēmējdarbības vide

[18] Lai panāktu būtisku tautsaimniecības uzplaukumu, valsts un iedzīvotāji rūpējas par uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides uzturēšanu, investīciju piesaisti un efektīviem pasākumiem nodarbinātības stimulēšanai, iedzīvotāju kompetenču attīstību un konkurētspēju darba tirgū. Nodokļu sistēma ir vidējā termiņā prognozējama un konkurētspējīga, salīdzinot ar citām reģiona valstīm.

[19] Valsts sadarbībā ar privāto sektoru investē uzņēmējdarbībai nacionāli un starptautiski svarīgajā transporta infrastruktūrā, lai ne tikai racionāli izmantotu valsts izdevīgo ģeogrāfisko stāvokli, bet arī sniegtu atbalstu Latvijas uzņēmumiem konkurētspējīgu produktu un pakalpojumu piegādei ārvalstu tirgiem. Arvien lielāku lomu tranzītā ieņem multimodālie tranzīta koridori, kurus veido tranzītceļi, dzelzceļš un ostas. Tranzīta koridoru elektrifikācija un modernizācija ļauj arvien palielināt pa tranzīta koridoriem pārvadāto preču apjomu un sekmē jaunu apstrādes un pakalpojumu industriju veidošanos Latvijā, valstij un iedzīvotājiem gūstot arvien lielāku labumu no valsts izdevīgā ģeogrāfiskā novietojuma.

[20] Valsts pārvalde ir mazinājusi administratīvo slogu un pārskatījusi funkcijas, lai nodrošinātu vienkāršu, pārskatāmu un ērtu minimāli nepieciešamo procedūru kopumu, kas uzņēmējdarbības aktivitāti atbalsta, nevis bremzē. Tiesiskuma un efektīvas likumu piemērošanas nodrošināšana ikvienā darbības jomā ir svarīgākais princips.

[21] Latvijā 2020. gadā ir par pusi sarucis ēnu ekonomikas īpatsvars, un nodokļu nemaksāšana kļuvusi ne vien nevajadzīgi riskanta, bet arī neizdevīga, jo valsts pakalpojumi daudzās jomās ir tieši saistīti ar nodokļu nomaksu.

Pētniecība un inovācija

[22] Latvijā ir starptautiski konkurētspējīgas augstskolas, kurās strādā starptautiski novērtēts un kvalificēts akadēmiskais personāls. Augstākā izglītība kļuvusi par plaši pieprasītu Latvijas eksporta pakalpojumu. Studiju programmas tiek nodrošinātas saskaņā ar Latvijas kā nacionālas valsts valodas politiku – galvenokārt latviešu valodā un kādā no Eiropas Savienības oficiālajām valodām. Latvijas augstskolu absolventi ir konkurētspējīgi gan vietējā darba tirgū, gan ārvalstīs. Tāpat augstskolās būtiski pieaudzis to absolventu skaits, kas savu karjeru turpina zinātnē Latvijā.

[23] Latvijas zinātne ir koncentrēta zinātniskajos institūtos, kas ir konkurētspējīgi pasaules līmenī. Būtisku daļu no pētījumiem līdzfinansē privāti uzņēmumi, akadēmiskā vide un privātais sektors strādā, lai radītu jaunus, globāli konkurētspējīgus produktus. Tieši zinātnes un uzņēmēju kopdarbs turpina radīt aizvien jaunus inovatīvus un radošus, globālajā tirgū konkurētspējīgus produktus un pakalpojumus.

Energoefektivitāte

[24] Visaptveroša energoefektivitāte ir kļuvusi par valsts enerģētiskās neatkarības stūrakmeni. Ražošanas un pakalpojumu sektora energoefektivitātes uzlabošana ir gan konkurētspējas, gan darba un vides kvalitātes jautājums. Mājokļu un sabiedrisko būvju energoefektivitāte tiek uzlabota plānveidīgi, rēķinoties ar būvniecības jaudām, pašvaldību energoplāniem, vienlaikus pārejot uz vietējiem atjaunojamajiem energoresursiem. Zemas enerģijas ēku projektēšana un būvniecība, kā arī konsultāciju pakalpojumi kļūst par nozīmīgu eksporta virzienu.

[25] Latvijā ir izveidota labvēlīga, ilgtermiņā paredzama un ekonomiski pamatota vide investīcijām zaļajā enerģētikā, kas nerada pārmērīgu slogu sabiedrībai un valsts budžetam. Latvijas energosistēma veidojas stabila un elastīga, sekmīgi iekļaujoties Eiropas enerģētikas sistēmās, kombinējot efektīvu lielas jaudas enerģijas ražošanu ar neliela mēroga izkliedēto enerģijas ražošanu, ko atbalsta viedo tīklu attīstība.

Darbs

[26] Sabiedrība apzinās, ka sociālo, reģionālo un iespēju nevienlīdzību var mazināt augsts kopējais nodarbinātības līmenis, kurā ikkatrs cilvēks tiecas uz produktivitāti. Tāpēc iekļaujošas, ilgtspējīgas un konkurētspējīgas ekonomikas attīstības pamatā ir sabalansēta dažādu ekonomikas sektoru izaugsme, kas reizē nodrošina pietiekamā skaitā darba vietas atbilstoši iedzīvotāju esošajām prasmēm, gan arī piedāvā jaunas – ar augstāku pievienoto vērtību un atalgojumu.

[27] Tiem, kas zaudējuši darbu, pieejams īss, koncentrēts un stimulējošs valsts atbalsts, kas motivē izglītoties un iespējami drīzāk atgriezties darba tirgū. Valsts atbalsts vērsts uz

nediskriminējošu attieksmi darba tirgū, jaunu kompetenču un prasmju iegūšanu un attīstīšanu, kvalifikācijas celšanu vai maiņu.

[28] Darbā cilvēki īsteno savas intereses un prasmes, pilnveidojas profesionāli. Darbs tos saista ar valsti, kurā tie dzīvo, un citiem tās iedzīvotājiem. Darbs ir ne tikai līdzeklis ikdienas iztikas ieguvei, bet arī Latvijas iedzīvotāju pašrealizācijas veids, sociālo un pilsonisko saišu veidotājs un uzturētājs.

Kompetences

[29] Latvijas iedzīvotāji ir apzinājušies patiesību, ka, tikai mērķtiecīgi un gudri ieguldot savā un savu bērnu izglītībā, tiem ir iespēja nodrošināt personīgo konkurētspēju darba tirgū un kopējo valsts izaugsmi ilgtermiņā.

[30] Moderni iekārtotas Latvijas skolas visas valsts mērogā piedāvā pārdomātu mācību satura kodolu, kas kalpo kā pamats jauno cilvēku kompetenču un prasmju attīstībai. Skolas visā Latvijas teritorijā ir pieejamas ikvienam bērnam, jo valsts ir īstenojusi īpašu mazo lauku skolu attīstības programmu, līdz ar bibliotēkām un citām kultūras un izglītības iestādēm, tās veidojot par daudzfunkcionāliem vietējo kopienu centriem.

[31] Obligāta vidējā izglītība – gan vispārējā, gan profesionālā – ir svarīga, lai sasniegtu "ekonomikas izrāvienu" un augstu kopējās labklājības līmeni 2020.gadā. Mācību process un priekšmetu pasniegšana skolās tiek nodrošināta augstā līmenī, un jau ar pirmajām skolas dienām atraisa spējas un prasmes, gatavo jauno paaudzi nākotnē būt konkurētspējīgiem darba tirgū. Intensīva latviešu valodas, svešvalodu un informācijas tehnoloģiju apguve ir izglītības sistēmas pilāri.

[32] Ikviens skola ir ieinteresēta pilnveidot savu mācību vidi un tiekties uz labiem rezultātiem, jo skolēnu vecāki ir kļuvuši par aktīviem un atbildīgiem izglītības procesa dalībniekiem. Līdztekus formālajai izglītībai visiem bērniem ir pieejams Latvijas kultūras piedāvājums, ikviens tiek mudināts iesaistīties visdažādākajās nodarbībās un aktivitātēs ārpus formālās izglītības.

[33] Profesionālās izglītības centri ar saviem izcilajiem mācībspēkiem, programmām un aprīkojumu, kas izveidoti sadarbībā ar darba devējiem, vēruši durvis arī pieaugušajiem. Iespēju iegūt augstāku kvalifikāciju ceļā uz labāku darbu izmanto arī cilvēki pusmūžā un ikviens, kam tā ir nepieciešamība.

Veselība

[34] Vesels un darbaspējīgs cilvēks ir ilgtspējīgas Latvijas attīstības pamatā. Vairākums Latvijas iedzīvotāju ir apzinājušies, ka par savu veselību, pirmkārt, ir atbildīgi viņi paši. Rūpēties par veselību ir svarīgi, lai varētu nodzīvot ilgus, darbīgus un veselīgas aktivitātes pilnus dzīves gadus.

[35] Aktīvu dzīvesveidu un veselīgus paradumus ievēro vairākums cilvēku. Tas ir cilvēku ieguldījums viņu pašu aktīvā mūža pagarināšanai un labklājībai. Tas lielā mērā panāks, pateicoties valsts politikai, kas informē sabiedrību par veselīgas ēšanas paradumiem, sportisku aktivitāšu nepieciešamību, alkohola, narkotiku un citu atkarību izraisošu vielu kaitējumu veselībai. Valsts, lai rastu lielāku iespēju cilvēkam būt aktīvam, atbalsta interešu izglītību, nodrošina sabiedrībai pieejamu sporta infrastruktūru un atbalsta atkarību mazināšanu.

[36] Sabiedrības veselības jomas prioritāte ir veselības veicināšana un profilakses pasākumi, kas vērsti uz veselīgu dzīvesveidu, kā arī alkoholisma, smēķēšanas un citu kaitīgu ieradumu mazināšanu. Iedzīvotāji ir labi informēti un izglītoti par dažādu faktoru ietekmi uz veselību, dzīves kvalitāti un mūža ilgumu. Neveselīgi ieradumi netiek reklamēti kā moderna dzīvesveida sastāvdaļa. Veselības izglītība tiek nodrošināta visās vecuma grupās, akcentējot tās nozīmi skolās, tādējādi sniedzot arī ieguldījumu ar dzimumu saistītās vardarbības novēršanā.

[37] Vienlaikus ir uzlabota veselības aprūpes pieejamība. Pastiprinās ģimenes ārstu loma slimību profilaksē un uzraudzībā. Ģimenes ārsts palīdz rūpēties par veselīgu dzīvesveida paradumu nostiprināšanos, uzlabo veselību un nodrošina savlaicīgu diagnostiku un ārstēšanas uzsākšanu. Ir labi attīstīts ambulatoro veselības aprūpes pakalpojumu tīkls, kas strādā ciešā sadarbībā ar ģimenes ārstiem. Neatliekamā medicīniskā palīdzība ir pieejama visiem un savlaicīgi.

[38] Veselības aprūpes kvalitāte ir augusi, nodrošinot sistēmisku pieeju slimību profilaksei, savlaicīgai diagnostikai un kvalitatīvai ārstēšanai, īpaši sirds un asinsvadu, onkoloģisko, psihiatrisko slimību gadījumos, kā arī perinatālai aprūpei. Ir veiktas izmaiņas veselības aprūpes sistēmas menedžmentā, lai cilvēks laicīgi saņemtu nepieciešamo veselības aprūpes pakalpojumu.

Demogrāfija

[39] Pateicoties plašām atbalsta programmām, atbildības par savu veselību uzņemšanās ir pozitīvi ietekmējusi arī demogrāfiskos rādītājus, palielinoties iedzīvotāju veselīgi nodzīvotajiem mūža gadiem, būtiski samazinoties priekšlaicīgai mirstībai, uzlabojoties reproduktīvajai veselībai, palielinoties piedzimušo bērnu skaitam un samazinoties mākslīgi pārtraukto grūtniecību skaitam līdz vidējam Eiropas līmenim.

[40] Latvijā ir nodrošināta bērniem izteikti draudzīga vide. Radīt bērnus Latvijā – tagad tas nozīmē ļaut tiem dzīvot veselīgā un drošā vidē. Pārliecība par savu un valsts nākotni Latvijā ir veicinājusi dzimstību, ļaujot valstij uzlabot bēdīgo demogrāfisko situāciju un nodrošināt tautas ataudzi.

[41] Atbalsta pasākumi darba un ģimenes dzīves saskaņošanai, dažādas bērnu pieskatīšanas iespējas, kā arī motivējoši atvieglojumi un iespējas vecākiem ar bērniem iedrošina ģimenes laist pasaulē ne tikai vienu, bet divus un vairāk bērnu. Valsts sadarbībā ar pašvaldībām radījusi atbalstu ģimenēm arī krīzes situācijās, lai bērni augtu stabilā un emocionāli drošā vidē. Bez vecāku gādības palikušajiem bērniem tiek nodrošināta iekļaušana uzticamās un atbildīgās ģimenēs. Bērni un jaunieši ar speciālām vajadzībām piedalās izglītības sistēmā kopā ar saviem vienaudžiem.

[42] Pirmsskolas izglītības iestādes ir pieejamas ikvienam no pusotra gada vecuma. Radošo un kognitīvo spēju attīstību veicina, vērtības balstīta izglītība tiek nodrošināta jau no pusotra gada vecuma, savukārt, uzsākot skolas gaitas, bērniem ir likti pamati atbildīgai rīcībai, radošai un attīstītai loģiskai domāšanai un vismaz vienas svešvalodas prasmei. Pateicoties pilnīgotam "nauda seko skolēnam" principam, vecāki var izvēlēties savam bērnam piemērotāko pirmsskolas izglītības iestādi plašā, daudzpusīgā un kvalitatīvā piedāvājumu klāstā.

Sadarbība, līdzdalība un kultūra

[43] Valsts pievērš īpašu uzmanību Latvijas kultūras mantojuma pamatvērtību saglabāšanai, uzturēšanai un popularizēšanai. Šo mērķu sasniegšanai valsts pilnveido sadarbību ar pašvaldībām, uzņēmējiem, sabiedriskajām organizācijām un starptautiskajām institūcijām. Latvijas kultūras kanons ir valsts kultūras, izglītības, nacionālās vienotības un sabiedrības saliedētības, kā arī Latvijas tēla veidošanas politikas instruments.

[44] Valsts pamatvērtības ir tās nacionālā kultūra un latviešu valoda. Kultūras radīšanā un uzturēšanā aktīvi līdzdarbojas visas Latvijā dzīvojošās etniskās grupas, tā sekmējot sabiedrības saliedētību. Gan gadsimtos veidojusies un mantotā, gan arī jaunradītā kultūra – unikāls un ilgtspējīgs resurss, kas, prasmīgi izmantots, veido Latvijas atpazīstamību pasaulē.

[45] Globalizētajā un digitalizētajā pasaulē, kurā valstu konkurētspēju arvien vairāk nosaka radošas idejas, kas pārnestas inovatīvos produktos un pakalpojumos, Latvijas iedzīvotāji, pateicoties plaši pieejamām jaunajām tehnoloģijām un pieaugušo izglītības programmām, ir attīstījuši radošo uzņēmējdarbību. Viņi nodrošina darbu sev un citiem un spēj ar saviem produktiem un pakalpojumiem sekmīgi konkurēt pasaules tirgū.

[46] Sadarbība kultūras vērtību kopšanā stiprinājusi arī iedzīvotāju vēlmi un prasmes līdzdarboties citu jautājumu risināšanā. Tostarp izdevies palielināt iedzīvotāju līdzdalību valsts attīstībai būtisku lēmumu pieņemšanā. Gan līdzdarbības iespējas, gan arī uzlabotā komunikācija ar iedzīvotājiem vairojusi cilvēku uzticību savai valstij.

[47] Latvijas sabiedrībai kopumā un dažādām tās grupām ir iespēja gūt informāciju vienotā, savstarpēji saistītā un uzticamā informācijas telpā. Tas panākts, koncentrējot resursus sabiedriskā medija attīstīšanai un uzturēšanai. Nodrošinot iedzīvotājiem interesantu, analītisku, uzticamu un Latvijā veidotu informācijas piedāvājumu, tiek panākts, ka tas ir saistošs visiem valsts iedzīvotājiem – arī tiem, kas uz laiku devušies dzīvot un strādāt ārpus valsts.

[48] Ārvalstīs dzīvojošajiem ir iespēja uzturēt latvisko identitāti un līdzdarboties lēmumu pieņemšanā par Latvijas attīstību. Produktu un pakalpojumu eksportu nodrošina ne tikai uzņēmumu aktīva darbība ārvalstu tirgos, bet arī sadarbība ar iedzīvotājiem, kas pastāvīgi dzīvo ārpus Latvijas – viņi ir kā aktīva un daudzskaitlīga mūsu valsts pārstāvniecība. Atgriežoties Latvijā, viņi atved jaunas zināšanas un prasmes, kā arī nestandarta skatījumu dažādu problēmu risināšanā.

[49] Valsts pamatuzdevums ir atbildēt par iedzīvotāju fizisko drošību un tiesisko aizsardzību, ievērojot principu "viens likums, viena taisnība visiem". Par drošības un tiesību aizsardzības iestāžu uzturēšanu un profesionalitāti rūpējas valsts, nodrošinot izglītību un mūsdienīgas karjeras iespējas darbiniekiem. Tām ir plašs sabiedrības atbalsts, jo to pienākumi tiek pildīti, nodrošinot iedzīvotāju izpratni un līdzdalību.

Dabas kapitāls

[50] Latvija joprojām ir viena no zaļākajām valstīm pasaulē, kas saista gan pašmāju, gan citu valstu ceļotājus. Zaļā potenciāla efektīva un pareiza izmantošana ļauj to uzturēt, saglabāt un vairojot peļņu nesošā veidā. Rūpes par vidi vairs nav kavēklis un slogs ekonomikas attīstībai, bet gan ienākumu avots valstij un iedzīvotājiem.

[51] Pasaules un Eiropas mērogā mēs varam lepoties ar to, ka atbildīgi un ilgtspējīgi apsaimniekojam dabas bagātības – meža un lauksaimniecības zemi, ūdens resursus un zemes dzīles – un saglabājam Latvijas dabas daudzveidību.

Teritoriju potenciāls

[52] Augot ekonomikai un attīstoties cilvēku radošajai un uzņēmējdarbības aktivitātei, ir uzplaukuši arī Latvijas reģioni – katrs savdabīgs, taču visi spēcīgi un nozīmīgi. Teritoriālā potenciāla paaugstināšanai ir veicināma pārrobežu (valstu) sadarbība – ekonomikas, tūrisma, vides aizsardzības, kultūras, izglītības, sporta u.c. jomās. Rīga ir atzīts Baltijas reģiona kultūras un biznesa centrs. Izmantojot savas teritoriālās un cilvēkresursu priekšrocības un būdama Baltijas reģiona metropole, Rīga ir atvērta sadarbībai ar citām reģiona pilsētām.

[53] Reģionu attīstības pamatā ir bijusi ekonomiskās aktivitātes atraisīšana, īpaši mazo un vidējo uzņēmumu sektorā. Tā nodrošinājusi reģionu iedzīvotājus ar darba vietām. Nacionālas nozīmes attīstības centros koncentrēti lielie uzņēmumi, kurus piesaistījusi attīstīta industriālo zonu infrastruktūra. Savukārt laukos ir uzplaukusi kooperācija. Daudzi lauksaimniecības uzņēmumi ir saņēmuši valsts atbalstu jaunu produktu un pakalpojumu izveidei un tālākai saimniecību specializācijai.

Pakalpojumu pieejamība

[54] Lai gan uzņēmējdarbības aktivitāte koncentrējas pārsvarā nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros, iedzīvotājiem jebkurā Latvijas vietā ir pieejami valsts un pašvaldību pakalpojumi elektroniskā veidā, kā arī vienotajos klientu apkalpošanas centros. Iedzīvotāji par šīm iespējām ir labi informēti.

[55] 2020. gadā Latvijā ir pārdomāta un attīstīta ceļu infrastruktūra. Kvalitatīvi ceļi savieno nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros, kuros koncentrēta ražošana un pakalpojumi. Pateicoties mērķtiecīgām investīcijām, reģionālajos attīstības centros ir radītas jaunas darba vietas, un daudzi Latvijas iedzīvotāji izvēlas dzīvot reģionu centriem tuvējās teritorijās.

Nobeiguma vietā

[56] Līdz 2020. gadam Latvija ir izveidojusies par aktīvu un atbildīgu pilsoņu valsti, kurā cilvēki gribēs un spēs rūpēties ne vien par sevi un saviem tuvākajiem, bet arī par pārējiem līdzcilvēkiem, kuriem nepieciešama palīdzība. Ilgtspējīgai attīstībai nav nedz vecuma barjeru, nedz arī teritoriālu ierobežojumu. Uz ilgtspējīgu attīstību vērsts "ekonomikas izrāviens" nevienu nediskriminē un neizslēdz. Tieši pretēji – tas iezīmē pozitīvu virzību un aicina pilnveidoties. Par sevi pārliecināta, izaicinājumiem gatava, uz sadarbību vērsta un labestīga sabiedrība spēs radīt un uzlabot dzīves kvalitāti visā Latvijā.

[57] Kopīgi strādājot, Latvija atklāsies skaista. Aicināts ir ikviens: Nāc talkā!

Galvenie vidēja termiņa makroekonomiskās attīstības šķēršļi un prognozes

[58] Strauji mainīgajā ekonomikas un sociālajā vidē ir nepieciešams skaidri definēt koncentrētus izaugsmes virzienus un mērķtiecīgi strādāt, lai valsts stiprinātu un uzlabotu savas pozīcijas reģionālā, Eiropas un globālā kontekstā, nodrošinātu iedzīvotāju labklājību un valsts fiskālo ilgtspēju. Balstoties uz makroekonomisko tendenču analīzi un apzinoties iespēju samērojamību ar vēlmēm, NAP2020 ir noteikti skaidri mērķi un to sasniegšanas veidi, lai izaugsmē ieguldītais finansējums būtu produktīvs un izaugsmi veicinošs.

[59] PKC 2012. gada marta "Nacionālā attīstības plāna 2014. – 2020. gadam prioritāšu pamatojuma ziņojums" (PPZ) sniedz makroekonomiskās attīstības šķēršļu un prognožu analīzi, kurā, balstoties uz dažādiem valsts un starptautiski pieejamiem statistikas datiem un dažādu nozaru pētījumiem, tika izvērtēta esošā situācija Latvija2030 mērķu sasniegšanā, Saeimas apstiprinātā ilgtermiņa konceptuālā dokumenta "Latvijas izaugsmes modelis. Cilvēks pirmajā vietā" īstenošanā un NRP ieviešanā. Būtisku ieguldījumu mērķu izvirzīšanā deva 2012. gada aprīlī publicētais "Latvijas konkurētspējas novērtējums 2011" (LKN2011), kurā sniegts vispusīgs valsts tautsaimniecības konkurētspējas novērtējums un piedāvāti risinājumi situācijas uzlabošanai.

[60] PPZ un LKN2011 norāda uz Latvijas spēju makroekonomiski atgūties pēc nesenās ekonomikas un finanšu krīzes un radīt priekšnoteikumus tālākai attīstībai, atzīstot, ka valsts konkurētspēja ir nesaraujami saistīta ar valsts iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

[61] Ekonomikas un finanšu krīze ir radījusi pietiekami daudz sarežģījumu, daļa no kuriem nav pilnībā atrisināti, – Latvijas iekšzemes kopprodukts (IKP) nav sasniedzis pirmskrīzes līmeni, ir pieaudzis bezdarbs (lai gan samazinājies no absolūtā maksimālā līmeņa 20,7% apmērā), nabadzības līmenis ir viens no augstākajiem Eiropas Savienībā (ES), no ienākuma līmeņa Latvija ir visnevienlīdzīgākā valsts ES, un ekonomikas glābšanas programmas rezultātā ir būtiski pieaudzis vispārējās valdības parāds, kuru no 2012. gada jāsāk atmaksāt vai pārfinansēt. Fiskālās krīzes sekas ir palielinājušas sociālo plaisu, pieaugusi ēnu ekonomika, samazinājusies inovāciju attīstība.

[62] Papildus jāizvērtē Latviju ietekmējošās globālās tendences. Pasaules attīstītās, tai skaitā Eirozonas, valstis krīzi pārvar neviendabīgi, daudzviet vērojama augsta finansiālā ievainojamība. Pastāvošās problēmas var ietekmēt Latviju, samazinot izaugsmi un palielinot kapitāla aizplūšanu, kā arī sarežģīt valstij nepieciešamo finanšu līdzekļu piesaisti starptautiskajos finanšu tirgos. Signāli par Latvijas tirdzniecības partnervalstu ekonomisko nākotni ir dažādi – gan pesimistiski, gan optimistiski. Tāpat papildu uzkrājumu veidošana tautsaimniecībā bremzē ekonomikas izaugsmi, un pieaugošas izejvielu cenas samazina pirkspēju un veicina nepietiekamu patēriņu.

[63] Ņemot vērā situāciju Latvijā un globāli, PPZ secināts, ka Latvijas fiskālā un nodokļu politika kopumā ir starptautiski konkurētspējīga, darbaspēka, kapitāla un patēriņa netiešajām nodokļu likmēm esot zemākajām starp Baltijas valstīm, tomēr nepieciešama valsts parāda apjoma mazināšana vidējā termiņā un darbaspēka nodokļu politikas pārskatīšana. LKN2011 kā galveno ieteikumu izvirza nepieciešamību pārorientēties no efektivitātes virzītas ekonomikas uz inovāciju virzītu ekonomiku. Tādējādi kā būtiskākais vidēja termiņa mērķis tautas saimniecības izaugsmes stimulēšanai un iedzīvotāju labklājības pieaugumam NAP2020 kontekstā ir izvirzīts "ekonomikas izrāviens".

[64] NAP2020 ir vērsts uz stingras un ilgtspējīgas fiskālās politikas īstenošanu un makroekonomiskās stabilitātes nodrošināšanu ciešā sasaistē ar Latvijas Konverģences programmu un Latvijas nacionālo reformu programmu, kā arī Fiskālās disciplīnas likumu. Finanšu sektora stabilitātes nodrošināšana ir svarīgs nosacījums ekonomikas izaugsmei.

[65] Raugoties uz tautas saimniecības attīstību pēdējos 10 gados, bija redzami grandiozi tautas saimniecības kāpuma tempi, diemžēl šī izaugsme nebija ilgtspējīga un beidzās ar strauju kritumu. Par to liecina nesamērīgā ārējās tirdzniecības balance, valdības finanšu procikliskums, relatīvi mazs eksportspējīgo nozaru īpatsvars IKP u.c. faktori. Latvijas IKP dominē pakalpojumi, turklāt liela daļa pakalpojumu tiek sniegti tikai valsts ietvaros, jo nav starptautiski konkurētspējīgi. Latvija Eiropas Savienībā tiek vērtēta kā "pieticīgs novators", valstī ir zemi rādītāji inovāciju jomā, lai gan izaugsmes rādītāji pārsniedz Eiropas Savienības vidējos.

[66] PPZ konstatē, ka 2011. gadā Latvijas eksporta izaugsme un rūpniecības produkcijas apjoma pieauguma tempi Latvijā bija vieni no straujākajiem Eiropas Savienībā, kas parāda, ka Latvija, pat tirgum sašaurinoties, var būt starptautiski konkurētspējīga. Salīdzinot ar pirmskrīzes periodu, būtiski ir samazinājies tirdzniecības deficīts un kopš 2010. gada II ceturkšņa vērojamas stabilas un zemas starpbanku procentu likmes, kas liecina par uzticības pieaugumu tautas saimniecībai. Tajā pašā laikā turpmākais eksporta pieaugums ir jābalsta ne tikai uz cenu samazināšanu, bet uz produktivitātes paaugstināšanu, kas arī ir būtisks konkurētspējas mērs. LKN2011 norāda uz augsto sākumposma uzņēmējdarbības aktivitāti, kas galvenokārt radusies nodarbinātības iespēju sabrukuma dēļ, un vienlaikus aicina kā otru no trim prioritārajām darbībām īstenot ēnu ekonomikas apmēra radikālu samazināšanu, lai nekropļotu ekonomiku, veicinātu ilgtermiņa investīcijas produktivitātes paaugstināšanā un nesamazinātu valdības politikas ietekmi.

[67] NAP2020 prioritāte "Tautas saimniecības izaugsme" atbilst makroekonomiskajiem izaicinājumiem un izmanto iespējas, lai nodrošinātu augstražīgas un starptautiski konkurētspējīgas uzņēmējdarbības attīstību dažādās teritorijās, kā arī jaunas, progresīvas, pētniecībā un inovācijās balstītas darba vietas. Īpaši uzmanība jāpievērš izcilas uzņēmējdarbības vides radīšanai.

[68] PPZ liecina, ka dzīves kvalitātes indekss Latvijā (kopš mērījumu uzsākšanas 2003. gadā) savu maksimumu sasniedza 2007. gadā, bet mazāko rādītāju jau divus gadus vēlāk – 2009. gadā. Būtisks faktors ir iedzīvotāju skaita izmaiņas – kopš 2000. gada iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 309 tūkstošiem jeb 13%. Vidējais ienākums uz vienu mājsaimniecību Latvijā ir starp zemākajiem Eiropas Savienībā, iedzīvotāju veselības kvalitāte ir zema, nepietiekamā apjomā notiek iedzīvotāju pārkvalificēšanās atbilstoši darba pieejamībai – darbaroku trūkst, tomēr bezdarbs nesamazinās. Arī LKN2011 viens no trim galvenajiem ieteikumiem ir izglītības sistēmas kvalitātes uzlabošana.

[69] PPZ secināts, ka ekonomikas un finanšu problēmu rezultātā būtiski pasliktinājusies iedzīvotāju rīcībspēja, tāpēc individuālie risinājumi (emigrācija, ēnu ekonomika) prevalē pār kolektīvajiem risinājumiem (nodokļu nomaksa, līdzdalība, sociāli atbildīga uzņēmējdarbība), vēl vairāk padziļinot krīzi sabiedrībā. Tādēļ otra NAP2020 prioritāte ir "Cilvēka drošumspējas stiprināšana". Veselīga sabiedrība ar augstu labklājību ir droša garā un spējīga rīkoties ne tikai savās, bet arī sabiedrības kopējās interesēs.

[70] Latvijai ir ievērojami meža, kultūrvēsturiskā un dabas mantojuma, kā arī lauksaimniecībā izmantojamās zemes resursi, kuru ilgtspējīga izmantošana var ievērojami uzlabot tautas saimniecības stāvokli. Vienlaikus jāsecina, ka liela daļa šo potenciālo resursu netiek izmantoti,

piemēram, aizvien pieaug lauksaimniecībā neizmantotās zemes apjoms. Samazinās pasažieru apgrozība sabiedriskajā transportā, kas atspoguļo iedzīvotāju skaita samazinājumu, to pirktpējas samazināšanos un šo pakalpojumu optimizēšanas sekas. LKN2011 kā pēdējo no trim prioritārās darbības virzieniem ierosina satiksmes infrastruktūras uzlabošanu.

[71] NAP2020 trešā prioritāte "Izaugsmi atbalstošas teritorijas" nozīmē efektīvi izmantotus un mērķtiecīgi attīstītus ģeogrāfiskā novietojuma, dabas un citus resursus, telpiskās struktūras sasaisti ar ilgtspējīgas tautas saimniecības struktūras veidošanos un kvalitatīvu investīciju piesaisti.

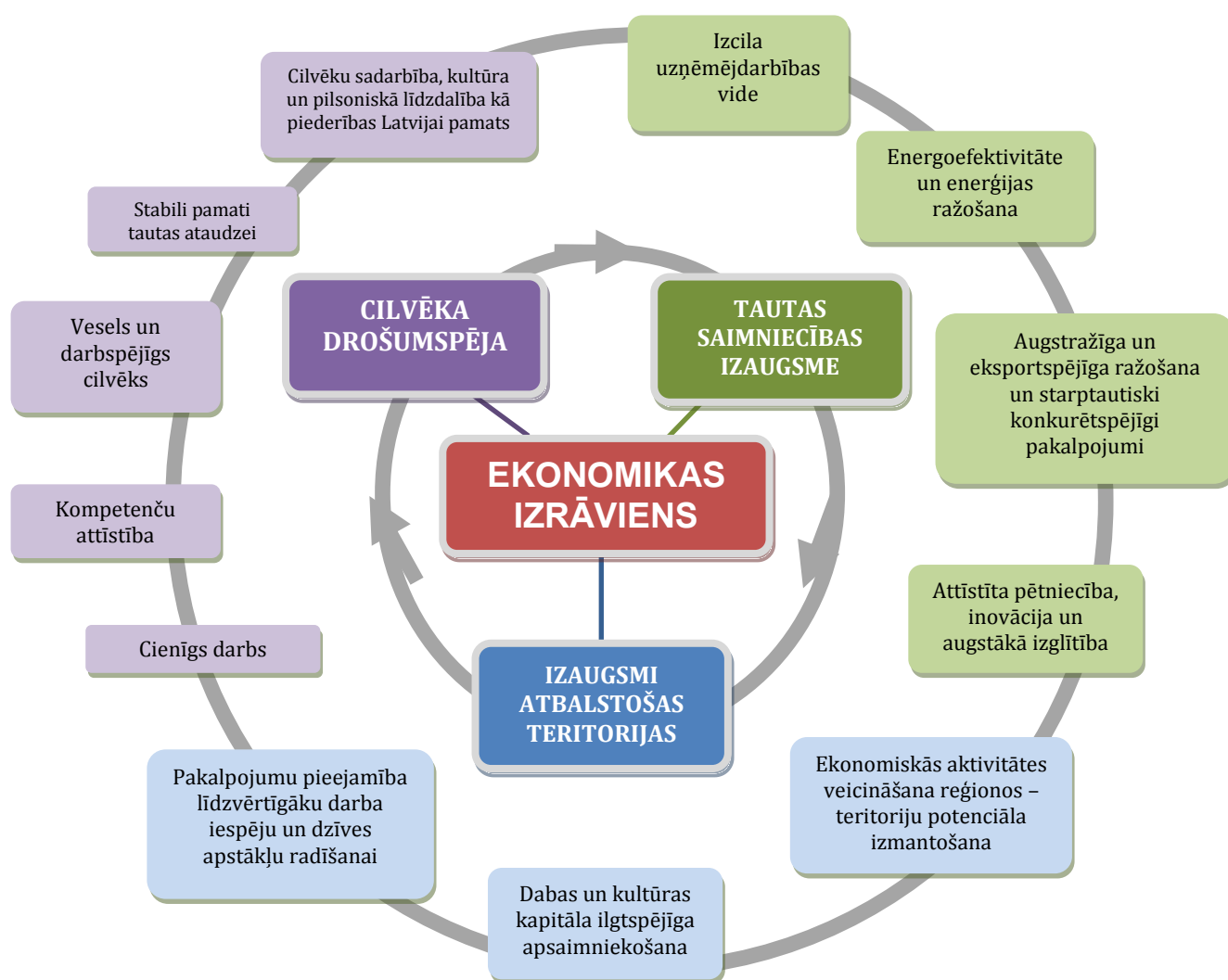
[72] Ņemot vērā visaptverošo analīzi, Ministru kabinets par NAP2020 vadmotīvu ir noteicis "ekonomikas izrāvienu" un izvirzījis trīs prioritātes – tautas saimniecības izaugsmi, cilvēka drošumspēju un izaugsmi atbalstošas teritorijas. Neatļaidīgi un sistēmiski īstenojot minētās prioritātes, Latvija īsteno "ekonomikas izrāvienu", ierobežotos darbaspēka, finanšu un dabas resursus produktīvi pārvēršot konkurētspējīgos produktos un pakalpojumos, lai sasniegtu galveno mērķi – dzīves kvalitātes pieaugumu ikvienam no mums.

NAP2020 struktūra

[73] Ministru kabineta apstiprinātais vadmotīvs "Ekonomikas izrāviens" un trīs prioritātes – "Tautas saimniecības izaugsme", "Cilvēka drošumspēja" un "Izaugsmi atbalstošas teritorijas" – veido savstarpēji iedarbīgu un vienotu sistēmu, kas atbilst gan ilgtspējīgas plānošanas pieejai, gan arī Latvija2030 un NRP noteiktajai struktūrai. Visas trīs prioritātes atbalsta viena otru, un, tikai realizējot tās savstarpējā saitē, ir iespējams panākt Ministru kabineta izvirzīto NAP2020 vadmotīvu – "Ekonomikas izrāviens".

[74] Katrā no NAP2020 prioritātēm ir identificēti būtiskākie rīcības virzieni, to mērķi, kā arī rādītāji, lai noteiktu mērķu sasniegšanas pakāpi un varētu novērtēt, cik atbilstīgi un efektīvi ir risinātas identificētās problēmas un novērsti šķēršļi. NAP2020 detalizētākā daļa ir uzdevumu līmenis, kas iezīmē tās darbības, kas jāveic, lai sasniegtu mērķus.

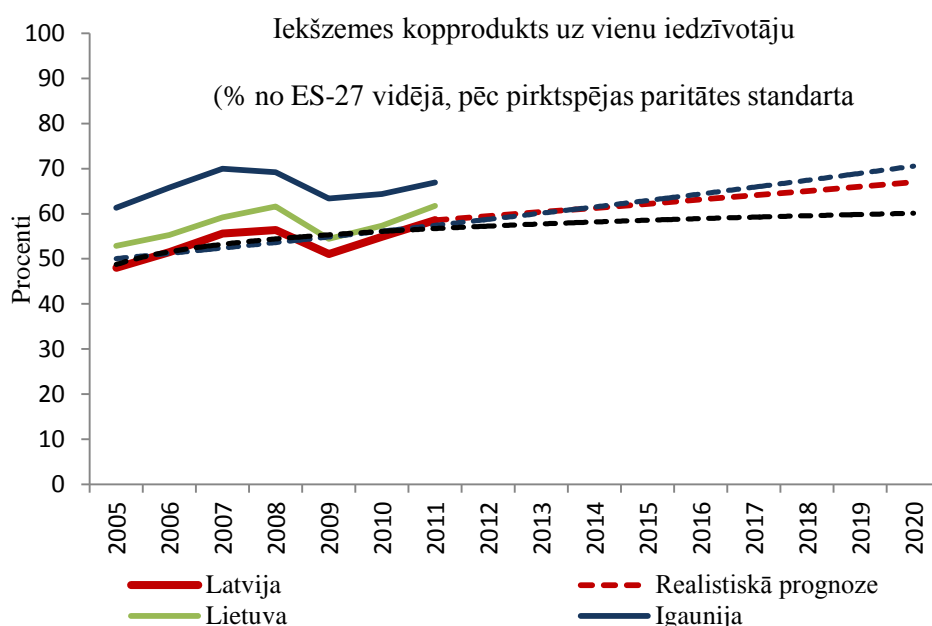
[75] Bez cilvēka radošajām spējām un iniciatīvas nav iespējama ne tautas saimniecības izaugsme, ne reģionu attīstība. Vienlaikus, lai cilvēks varētu attīstīties, ir nepieciešama ilgtspējīga tautas saimniecība, kas rada aizvien jaunas darba vietas un attīstības iespējas, kā arī kvalitatīva dzīves vide, kurā patīkami un saturīgi pavadīt no darba brīvo laiku. Savukārt reģionu attīstība ir cieši saistīta ar tur dzīvojošajiem cilvēkiem, viņu ekonomisko aktivitāti un infrastruktūras attīstību.

NAP2020 stratēģiskie rādītāji

[76] NAP2020 stratēģiskie rādītāji sniedz nepieciešamos datus regulārai plāna ieviešanas un ietekmes novērtēšanai. Tie palīdz lēmumu pieņēmējiem un sabiedrībai sekot līdzi "ekonomikas izrāviena" sasniegšanā. Visi izvēlētie rādītāji saistīti ar NAP2020 vērtībām, ir maksimāli koncentrēti, savstarpēji saistīti un pakārtoti, kā arī vispusīgi raksturo mērķa īstenošanas pakāpi: IKP uz vienu iedzīvotāju, summārais ienākumu nevienlīdzības koeficients un iedzīvotāju skaita izmaiņas – dabiskais pieaugums.

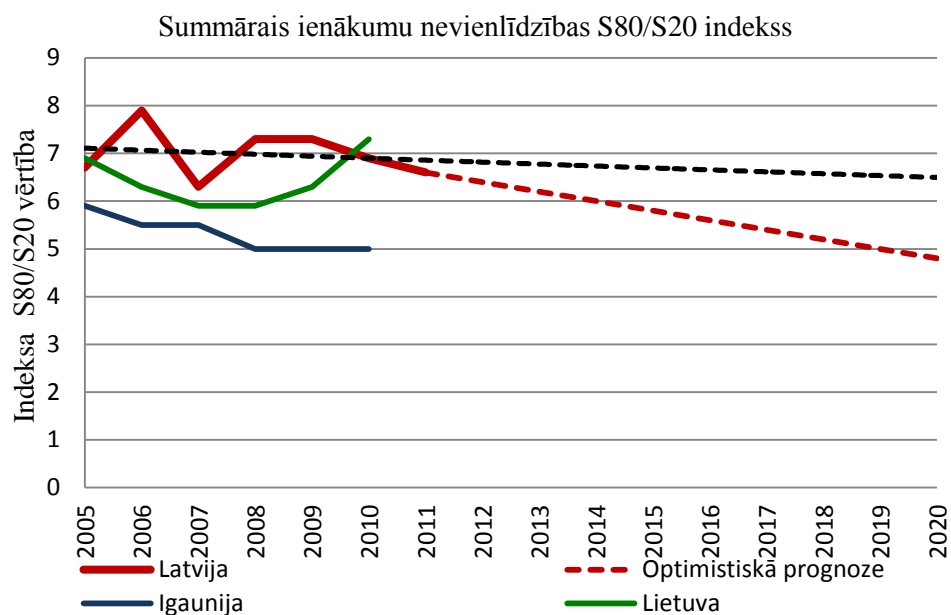
[77] IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes līmeņa ir rādītājs, ar ko salīdzina dažādu valstu iedzīvotāju reālo labklājības līmeni un ekonomikas izaugsmes ātrumu.

Datu avots: CSP

Prognozes: PKC, izmantojot datu interpolācijas metodes un EM informāciju

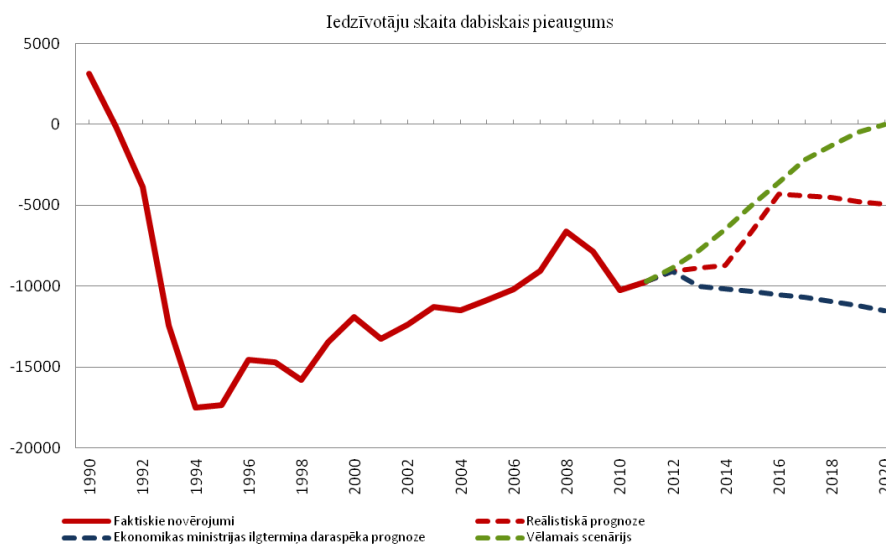
[78] Summārais ienākumu nevienlīdzības S80/S20 kvintiļu attiecības indekss raksturo ienākumu nevienlīdzību un sabiedrības noslāņošanos. Tas izsaka ienākumu attiecību, ko saņem 20% valsts iedzīvotāju ar augstākajiem ienākumiem, attiecībā pret 80% valsts iedzīvotāju ar zemākajiem ienākumiem, un ir skatāms kontekstā ar citiem rādītājiem, kas palīdz saprast vidussšķiras veidošanās avotus.

Datu avots: CSP

Prognozes: PKC

[79] Iedzīvotāju skaita izmaiņas – dabiskais pieaugums ir starpība starp gada laikā dzimušo un mirušo skaitu, neiekļaujot tajā izmaiņas, kas saistītas ar iedzīvotāju emigrāciju un imigrāciju. Dzimstības palielināšana ir svarīga latviešu tautas pastāvēšanai. Neveicot atbilstošus pasākumus, dabiskais pieaugums turpmākos gados var būtiski samazināties, kas saistīts ar straujo dzimstības samazināšanos deviņdesmito gadu sākumā un iepriekšējo gadu emigrāciju.

Datu avots: CSP

Prognozes: PKC, EM

Prioritāte "Tautas saimniecības izaugsme"

Kādēļ "Tautas saimniecības izaugsme"?

[80] Tautas saimniecības izaugsmes prioritāte ir kā degviela Latvijas "ekonomikas izrāviena" dzinējā. Prioritātes mērķis ir Latvijas tautas saimniecības struktūras sabalansēšana, uz ārējiem tirgiem orientēto nozaru darbības paplašināšana, mērķtiecīgs atbalsts ražošanas sektora uzņēmumiem un starptautiski konkurētspējīgu pakalpojumu sniedzējiem.

[81] Izaugsmei nepieciešama konkurētspējīgāka tautas saimniecības struktūra, kas sekmē vietējo resursu racionālu un efektīvu izmantošanu. Augstražīgi, eksportējoši uzņēmumi un to skaita pieaugums nodrošina attiecīgo ekonomikas nozaru attīstību visos vērtības ķēdes posmos – resursu, ražošanas (produkcijas), pārdošanas, pakalpojumu u.c. sfērās.

[82] Latvijas produktu un pakalpojumu konkurētspējas un eksporta apjomu palielināšanai nepieciešams:

- produktivitātes pieaugums (resursu izmantošanas efektivitātes pieaugums);
- cieša, komerciāla sadarbība ar zinātni, veicinot privātā sektora interesi ieguldīt pētniecībā un inovācijā;
- izcila uzņēmējdarbības vide – prognozējama, saprātīga un atbalstoša jebkuram uzņēmējam;
- ilgtspējīga transporta infrastruktūra, kas nodrošina mobilitāti iekšzemē un starptautisko sasniedzamību;
- energoresursu efektīva un vieda izmantošana un enerģijas ražošana.

[83] Prioritātes mērķis

[84] Mērķis 1

Ilgtermiņa Latvijas ekonomikas izaugsme ar pieaugošu valsts konkurētspēju starptautiskajos tirgos

[85] Prioritātes rīcības virzieni

Rīcības virziens "Augstražīga un eksportspējīga ražošana un starptautiski konkurētspējīgi pakalpojumi"

Rīcības virziens "Izcila uzņēmējdarbības vide"

Rīcības virziens "Attīstīta pētniecība, inovācija un augstākā izglītība"

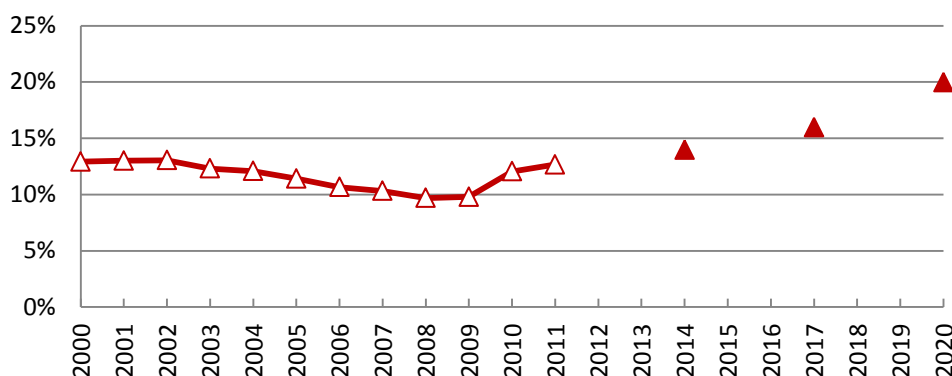
Rīcības virziens "Energoefektivitāte un enerģijas ražošana"

[86] Prioritātes mērķa sasniegšanas rādītāji

[87] Rādītājs 1 Apstrādes rūpniecības ieguldījuma daļa IKP (%)

[88] Apstrādes rūpniecība ir process, kurā materiālu, vielu vai citu sastāvdaļu fiziskā vai ķīmiskā pārveidē tiek radīti jauni produkti. Šis rādītājs atklāj, cik lielu daļu iekšzemes kopprodukta ik gadu aizņem apstrādes rūpniecība.

Apstrādes rūpniecības ieguldījuma daļa
IKP (%)

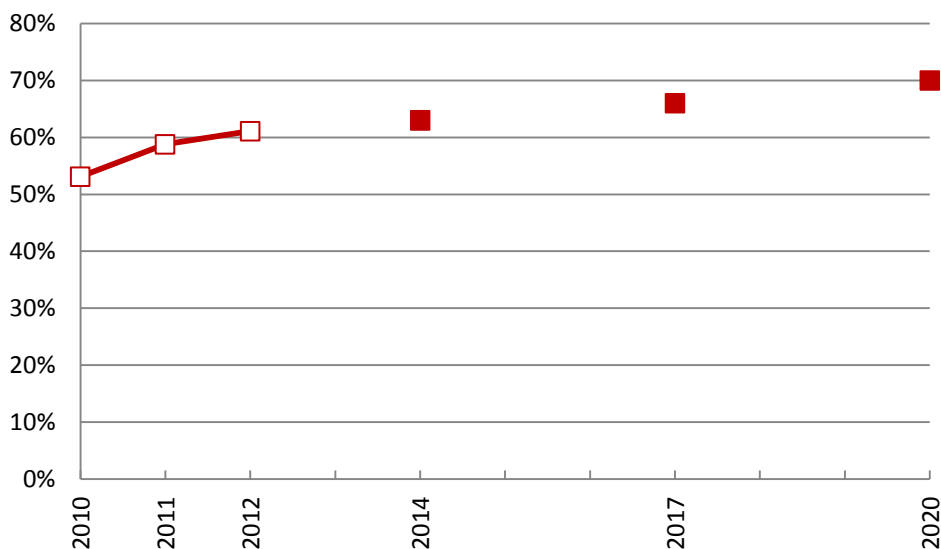

Datu avots: CSP
Prognozes: PKC

[89] Rādītājs 2 Preču un pakalpojumu eksports (% no IKP)

[90] Parasti ar eksportu tiek saprasta produktu pārdošana uz ārvalstīm. Taču arī pakalpojumus ir iespējams pārdot uz ārvalstīm. Šis rādītājs ataino kopējā preču un pakalpojumu eksporta īpatsvaru no IKP.

Preču un pakalpojumu eksports (% no IKP)

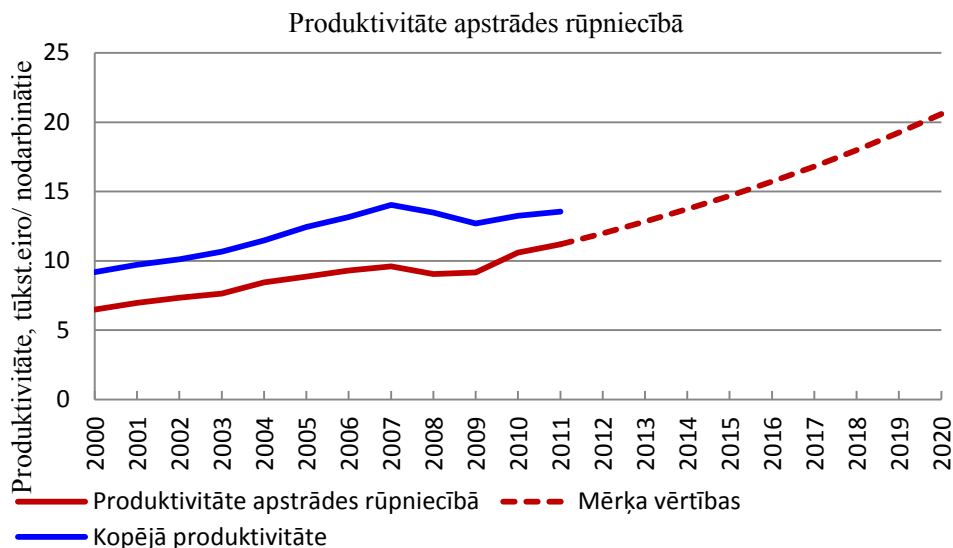

Datu avots: Latvijas Banka
Prognoze: PKC

[91] Rādītājs 3 Produktivitāte apstrādes rūpniecībā

[92] Produktivitāte apstrādes rūpniecībā ir būtiskākais kritērijs, kas nosaka apstrādes rūpniecības starptautisko konkurētspēju. Paaugstinot apstrādes rūpniecībā kapitālieguldījumu apjomu iekārtu iegādei un apmācību veikšanai, iespējams būtiski kāpināt arī nodarbināto

produktivitāti, kā arī paaugstināt saražoto produktu konkurētspēju, neietekmējot pārējos ražošanas faktorus.

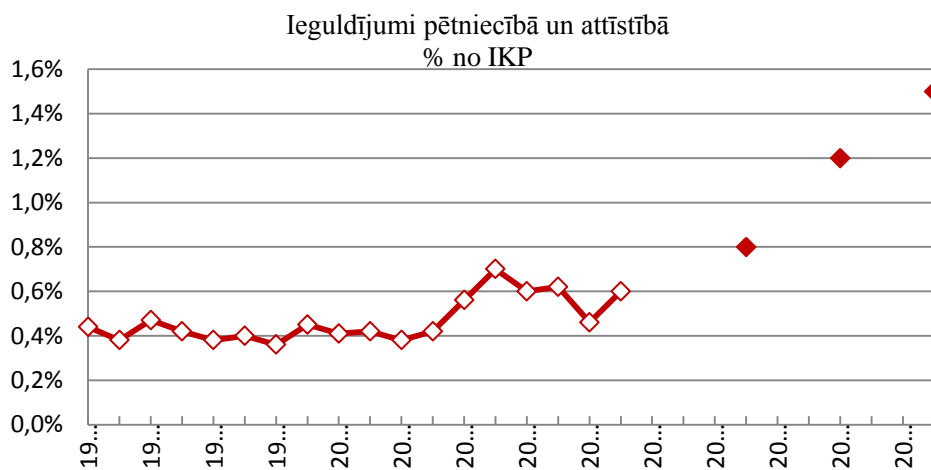

Datu avots: EM, CSP

Prognose: PKC

[93] Rādītājs 4 Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā % no IKP

[94] Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā ir starptautiski pieņemts pētniecības un inovācijas attīstības un tās potenciāla novērtēšanas mērs. Šis rādītājs demonstrē, kāds kopējais finansējuma apjoms gada laikā ir novirzīts investīcijām pētniecībā un attīstībā. Paaugstinoties šiem ieguldījumiem, paaugstinās valsts inovācijas spēja un attiecīgi spēja radīt jaunus produktus un pakalpojumus.

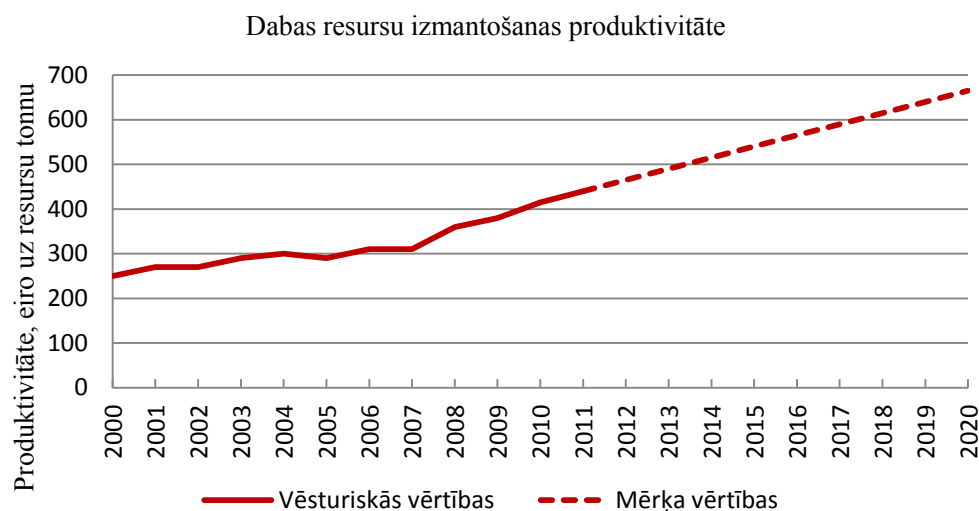

Datu avots: EM, CSP

Prognozes: PKC

[95] Rādītājs 5 Dabas resursu izmantošanas produktivitāte

[96] Dabas resursu izmantošanas produktivitāte parāda, cik lielu izlaides (produkcijas) apjomu (mērot EUR) ir iespējams radīt, izmantojot vienu nosacīto dabas resursu tonnu. Jo vairāk izlaides EUR tiek saražots no ikkatras resursu tonnas, jo efektīvāk tiek izmantoti dabas resursi.

Datu avots: EUROSTAT

Proгноzes: PKC

[97] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[98] Apstrādes rūpniecības ieguldījuma daļa IKP (%)	14,1 (2011)	16	18	20	26
[99] Preču un pakalpojumu eksports (% no IKP)	59,3 (2011)	63	66	70	78
[100] Produktivitāte apstrādes rūpniecībā (pievienotā vērtība 2000.gada salīdzināmās cenās latos uz 1 nodarbināto)	7 595 (2011)	8 640	9 780	11 100	16 200
[101] Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā (% no IKP)	0,6 (2010)	0,8	1,2	1,5	3
[102] Dabas resursu izmantošanas produktivitāte (EUR uz vienu resursu tonnu)	373 (2010)	480	540	600	710

Datu avots: EM, CSP

Proгноzes: PKC

Rīcības virziens "Augstražīga un eksportspējīga ražošana un starptautiski konkurētspējīgi pakalpojumi"

[103] Lai būtu iespējama augstražīga un starptautiski konkurētspējīga ražošana un pakalpojumi, ir jāceļ produktivitāte un jānodrošina kvalitatīva satiksmes infrastruktūra.

[104] Latvijas ekonomiku raksturo mazs eksportspējīgo nozaru īpatsvars tautas saimniecībā un zema apstrādes rūpniecības produktivitāte (ES dalībvalstu vidējais līmenis ir 4 reizes augstāks nekā Latvijā). Šāda situācija Latvijas ekonomiku padara jutīgu pret ārējās vides izmaiņām, nesniedz nepieciešamo stabilitāti un ilgtspēju, kā arī neļauj sasniegt valsts tautas saimniecības iespējamā potenciāla maksimumu. Tikai darba ražīguma pieaugums var nodrošināt vidējā dzīves līmeņa tuvināšanos vidējam ES rādītājam.

[105] Valsts iedzīvotāju labklājības pieaugumu var nodrošināt kapitāla un investīciju (gan iekšējo, gan ārējo) piesaiste eksportspējīgiem ražojošajiem un pakalpojumu sniedzošajiem sektoriem, ražošanas modernizācija un eksporta pieaugums. Pieaugot ražošanai, kas spēs radīt augstu pievienoto vērtību, augs ar to tieši un pakārtoti saistītās nozares. Arī darba vietu pieaugumu galvenokārt radīs nevis ražīga (modernizēta un automatizēta) rūpniecība, bet to atbalstošie uzņēmumi. Pakalpojumu sektorā jāsekmē tā eksportspēja un starptautiskā konkurētspēja, kā arī jāizmanto iegūtās zināšanas un prasmes tajos sektoros, kas jau dod nozīmīgu pienesumu IKP. Finanšu apkalpošana, loģistika un tranzīts ir nozares, kurās ir uzkrātas zināšanas un atbilstošs potenciāls cilvēkkapitālam, kā arī ir ģeogrāfiskie un citi priekšnosacījumi, kas tieši Latvijā ļauj šīm nozarēm saglabāt eksportspēju un turpināt attīstīties.

[106] Tāpat ir nepieciešams atbalstīt jaunu tehnoloģiju ieviešanu un resursu racionālu izmantošanu, tādējādi samazinot piesārņojošo vielu emisiju enerģētikas, rūpniecības, transporta un lauksaimniecības nozarēs, kā arī mājāsaimniecībās.

[107] Rīcības virziena mērķi un rādītāji

[108] Mērķis 1

2020. gadā vismaz 35% investīciju tiek novirzītas produktīvā kapitāla veidošanai (bruto pamatkapitāla veidošanai) eksportspējīgās nozarēs

[109] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[110] Bruto pamatkapitāla veidošana apstrādes rūpniecībā (nefinansu investīcijas gadā, milj./ LVL)	281 (2010)	350	450	650	950
[111] Ārvalstu tiešās investīcijas apstrādes rūpniecībā (% no visām ienākošajām ārvalstu tiešajām investīcijām)	14 (2011)	15	17	20	26

Datu avots: EM, CSP

Proгноzes: PKC

[112] Mērķis 2

Pateicoties ārvalstu tiešo investīciju koncentrācijai "tirgojamās" (preces un pakalpojumi) nozarēs, eksporta pieaugums periodā no 2014. līdz 2020. gadam ir vismaz 40% apmērā

[113] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[114] Ārvalstu tiešās investīcijas	59,3	62	64	66	>75

"tirgojamās" nozarēs (% no visām ienākošajām ārvalstu tiešajām investīcijām)	(2011)				
[115] Augsto tehnoloģiju nozaru eksporta īpatsvars no visa eksporta gadā (%)	4,2 (2006)	6	8	11	>15

Datu avots: EM, CSP

Prognozes: PKC

[116] Mērķis 3

Komercializējamu radošo industriju attīstība

[117] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[118] Radošo industriju eksporta īpatsvars no kopējā eksporta (%)	1,09 (2009)	1,2	1,4	1,6	3
[119] Kultūras un radošo industriju jomā strādājošo uzņēmumu īpatsvars no visiem uzņēmumiem (%)	6	6,5	7	7,5	12

Datu avots: KM, EM, CSP

Prognozes: PKC

[120] Mērķis 4

Nepārsniegt ilgtermiņa attīstību nodrošinošu vidē nonākošā piesārņojuma un siltumnīcefekta gāzu apjomus (samazinot enerģētikas, rūpniecības, transporta, lauksaimniecības, zivsaimniecības un mājsaimniecību radītās piesārņojošo vielu emisijas un radīto atkritumu daudzumu)

[121] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Gaisu piesārņojošā viela	Bāzes vērtība (2010.gads)	2014	2017	2020	2030
[122] Valsts kopējās gaisu piesārņojošo vielu emisijas apjoms slāpekļa oksīdam, amonjakam, gaistošajiem organiskajiem savienojumiem un cietajām daļiņām	NO _x	34	32	29	25	20
	SO ₂	3,1	3,5	4,8	6,2	7,1
	PM _{2,5}	27	26	25	23	20
	GOS	65	62	58	53	49
	NH ₃	17	17	16,5	16	15

Datu avots: VARAM, CSP

Prognozes: VARAM

[123] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p.k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[124] Pilnveidot nodokļu stimulu sistēmu, lai atbalstītu jaunu produktu izstrādi un investīciju piesaisti uzņēmumu konkurētspējas stiprināšanai, t.sk. veicinot	FM (SM, EM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums

	uzņēmējdarbību speciālo ekonomisko zonu un brīvostu teritorijās [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]		
2.	[125] Atbalsts eksportējošiem ražojošiem un eksportējošiem pakalpojumu sniedzošiem uzņēmumiem iekārtu iegādei un modernizācijai eksportējamo preču vai pakalpojumu radīšanai, kā arī jaunu produktu izpētei un attīstībai – iekārtu iegādei, telpu rekonstrukcijai un būvniecībai u.tml. [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	ZM (VM, EM, KM, VARAM)	Kopējās lauksaimniecības politikas un kopējās zivsaimniecības politikas fondu un privātais finansējums
3.	[126] Atbalsts ražojošiem un pakalpojumu sniedzošiem uzņēmumiem energoefektivitātes uzlabošanai [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (ZM, KM)	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta finansējums
4.	[127] Valsts un pašvaldību infrastruktūras (industriālās infrastruktūras pieslēgumi) sakārtošanas programma privāto lielo investīciju piesaistei. [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (SM, VARAM, ZM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu un privātais finansējums
5.	[128] Vienotas valsts attīstības finanšu institūcijas izveidošana, kas ietver visus valsts piedāvātos finanšu atbalsta instrumentus (jaunu uzņēmumu darbības uzsākšanas finansēšanai, valsts eksporta garantiju nodrošināšanai, riska kapitāla nodrošināšanai, investīciju projektiem ražojošajiem un eksportējošajiem uzņēmumiem, mikro, mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai, t.sk. ieguldījumiem izpētē un attīstībā, lauksaimniecības un lauku attīstības sekmēšanai, vides aizsardzības un energoefektivitātes veicināšanai u.c.) [Aptveramā teritorija: Rīga, ar darbību visā Latvijā]	FM (EM, VARAM, ZM)	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
6.	[129] Latvijas ekonomisko interešu pārstāvības stiprināšana ārvalstīs un jaunu vēstniecību atvēršana atbilstoši ārvalstu tiešo investīciju piesaistes iespēju un eksporta potenciāla izvērtējumam, atbalsts eksporta apjomu kāpināšanai [Aptveramā teritorija: visa pasaule]	ĀM (EM, ZM)	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
7.	[130] Pastāvīgas apmācības uzņēmumiem par	EM (ĀM, ZM,	Kohēzijas

	iespējām celt uzņēmumu konkurētspēju (īpaši par procesu optimizāciju, resursu efektīvu izmantošanu, IKT izmantošanu), kā arī lai paaugstinātu uzņēmumu vadības un darbinieku kvalifikāciju un veicinātu efektīvāku organizatorisko un ražošanas procesu pārvaldības metožu un biznesa modeļu ieviešanu [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	SM, VM, IZM, KM, sociālie partneri, NVO)	politikas un kopējās lauksaimniecības politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
8.	[131] Pastāvīgas apmācības un konsultācijas par jaunu uzņēmumu radīšanas iespējām un procedūrām ar mērķi veicināt uzņēmējdarbības attīstību [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (ZM, KM, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas fondu un kopējās lauksaimniecības politikas fondu un valsts budžeta finansējums
9.	[132] Uz eksportu orientētu tūrisma produktu veidošana, izmantojot reģionu unikālo, dabas un kultūrvēsturisko mantojumu, reģionos izveidoto infrastruktūru un kurortoloģijas pakalpojumu potenciālu [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (ZM, KM, VM, IZM, VARAM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
10.	[133] Veidojot specifisku atbalsta instrumentu, atbalstīt radošo industriju, lai attīstītu kultūrā bāzētas inovācijas un veicinātu kultūras, zinātnes un uzņēmēju sadarbību, atbalstot radošo industriju uzņēmējdarbības eksportspēju (t.sk. audiovizuālā sektora) un valsts starptautisko konkurētspēju [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	KM (EM, VARAM, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
11.	[134] Atbalsts radošo industriju dizaina pasākumiem, kas nodrošina jaunu eksporta produktu izstrādi un ieviešanu ražošanā [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	KM (EM)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			766.7

Rīcības virziens "Izcila uzņēmējdarbības vide"

[135] Izcila uzņēmējdarbības vide nozīmē sakārtotu tiesisko bāzi, prognozējamu valsts atbalsta un uzraudzības sistēmas darbību, uz uzņēmēju vajadzībām orientētus valsts pārvaldes pakalpojumus, kā arī skaidrus un konkurētspējīgus pamatnosacījumus uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai, lai katrs, kurš vēlas, varētu veidot uzņēmējdarbību, strādāt un dzīvot Latvijā.

[136] Izcila uzņēmējdarbības vide stimulē uzņēmumu attīstību, veicina jaunu uzņēmumu un investīciju piesaisti un iedzīvotāju kā darbaspēka un kā jaunu darba devēju piesaisti. Skaidra un saprotama uzņēmējdarbības vide ir garantija katra iedzīvotāja godīgi nopelnītās algas saņemšanai un ienākumiem valstij. Šādos apstākļos uzņēmumi apzinās korporatīvās sociālās atbildības nozīmi un darbojas atbildīgi pret sabiedrību un apkārtējo vidi.

[137] Pasaulē pieaug konkurence par investīcijām, un aizvien izšķirošāka loma lēmuma pieņemšanā ir vienlīdzīgas konkurences uzņēmējdarbības videi, kurā ēnu ekonomikas un korupcijas ietekme ir minimāla. Izcilai uzņēmējdarbības videi ir jābūt starptautiski sasniedzamai.

[138] Rīcības virziena mērķi un rādītāji

[139] **Mērķis 1** Izveidot izcilu uzņēmējdarbības vidi, optimāli samazinot administratīvo slogu, ēnu ekonomikas īpatsvaru tautas saimniecībā, kā arī korupciju, nodrošinot prognozējamu nodokļu politiku, uzlabojot tieslietu sistēmas darbību, kā arī paaugstinot valsts pārvaldes darbības efektivitāti

[140] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[141] Ekonomiski aktīvo komercsabiedrību skaits	65 629 (2010)	67 000	75 000	80 000	90 000
[142] Prasības kārtībā izskatāmo civillietu izskatīšanas ilgums līdz 12 mēnešu laikā visās 1. instances tiesās (% no visām lietām)	73,2 (2011)	80	85	92	96
[143] Latvijas vieta "Doing Business" indeksā	21 (2011)	20	17	13	11
[144] Latvijas vieta Globālās konkurētspējas indeksā	64 (2011)	60	53	45	<40
[145] Latvijas publiskās pārvaldes darbības efektivitāte pēc <i>GRICS</i> indeksa (%)	71,5 (2011)	75	80	85	>95
[146] Latvijas korupcijas uztveres indekss	4,2 (2011)	4,6	5,2	5,8	6,2

Informācijas avots: TM, KNAB, CSP

Prognozes: PKC

[147] Mērķis 2

Nodrošināt Latvijas starptautisko sasniedzamību

[148] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[149] Kravu apgrozījums Latvijas lielajās ostās (Rīga, Ventspils, Liepāja) milj. t gadā	67,4 (2011)	80	98	116	>140
[150] Apkalpoto gaisa satiksmes pasažieru skaits gadā lidostā "Rīga"	5,10 (2011)	5,9	7,3	8,5	12

(milj. gadā)					
[151] Pasažieru skaits starptautiskajā dzelzceļa transportā (tūkst. pasažieru gadā)	338 (2010)	347	353	360	2 308
[152] Apkalpoto pasažieru skaits Rīgas ostā (tūkst. gadā)	764 (2010)	900	1 050	1 150	>1 500

Datu avots: SM, CSP

Prognozes: PKC

[153] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p.k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[154] Plānveidīga, vispusīga un kvalitatīva cilvēkresursu un valsts sniegto pakalpojumu attīstība, nodrošinot nepieciešamo kompetenci un sadarbības mehānismu pilnveidi publiskās pārvaldes darbības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai, normatīvo aktu kvalitātes uzlabošana un prasību pārbaude, novēršot iespējas neadekvāti striktu prasību noteikšanai un pārņemšanai nacionālajā likumdošanā, maksimāli samazinot administratīvo slogu [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	VK, TM (visas ministrijas, PKC, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
2.	[155] Administratīvā sloga samazināšana uzņēmējiem, vienkāršojot administratīvās prasības, novēršot dublēšanos, t.sk. ieviešot vienas pieturas aģentūras principu apkalpošanā, izmantojot jaunākās tehnoloģijas attālinātu pakalpojumu sniegšanā [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (VARAM, VK, TM, SM, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
3.	[156] Pakāpeniska nodokļu sloga pārņemšana no darbaspēka uz patēriņu un pakāpeniska iedzīvotāju ienākuma nodokļa samazināšana atbilstoši Ministru kabinetā apstiprinātajam grafikam [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	FM	Valsts budžeta finansējums
4.	[157] Radikāla rīcība ēnu ekonomikas apkarošanā – kontrolējošo iestāžu sadarbības uzlabošana, tostarp publisko iepirkumu jomā, kapacitātes stiprināšana un operatīva rīcība jaunu ēnu ekonomikas risku identificēšanā un novēršanā, sabiedrības izpratnes palielināšana par ēnu ekonomikas ietekmi uz dzīves kvalitāti [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	FM (VM, LM, IZM, ZM, IeM, sociālie partneri, NVO, pašvaldības)	Valsts budžeta finansējums

5.	<p>[158] Tiesu sistēmas un tiesībsargājošo institūciju (prokuratūra, KNAB) darbības un procesu uzlabošana un kapacitātes stiprināšana, t.sk. nodrošinot uzņēmējdarbību atbalstošas un investīcijām labvēlīgas tiesiskās vides izveidi Latvijā. Izmeklēšanas un operatīvo darbību veicošo institūciju materiāli tehniskās un analītiskās bāzes uzlabošana, starptautiskās sadarbības kapacitātes veicināšana</p> <p>[Aptveramā teritorija: Visa Latvija]</p>	TM (EM, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
6.	<p>[159] Šķīrējtiesu sistēmas reorganizācija ar mērķi nodrošināt starptautiski atzītu, uzticamu un efektīvu saimniecisko strīdu risināšanas mehānismu, nosakot noteiktas kvalifikācijas prasības šķīrējtiesas dibinātājiem un šķīrējtiesnešiem, kā arī paredzot atbildību par šķīrējtiesas procesa tiesisku norisi un uzraudzības kārtību</p> <p>[Aptveramā teritorija: Visa Latvija]</p>	TM	Pakalpojumu saņēmēju finansējums
7.	<p>[160] Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības sistēmas pilnveidošana</p> <p>[Aptveramā teritorija: Visa Latvija]</p>	TM (KM, EM, IeM, ZM, IZM, FM, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
8.	<p>[161] Izveidot vienotu valsts tēla popularizēšanas sistēmu, novēršot funkciju dublēšanos</p> <p>[Aptveramā teritorija: Visa Latvija]</p>	VK (EM, ĀM)	Valsts institūciju bāzes budžeta finansējums
9.	<p>[162] Ostu pārvaldības sistēmas efektivizācija un atdeves palielināšana, nepieciešamo ieguldījumu veikšana lielo Latvijas ostu (Rīgas, Ventspils, Liepājas) pamata infrastruktūras sakārtošanai un jaudu palielināšanai (TEN-T nodrošināšana)</p> <p>[Aptveramā teritorija: Rīga, Ventspils, Liepāja]</p>	SM (EM, FM, ZM, AizM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas un kopējās zivsaimniecības politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
10.	<p>[163] <i>Rail Baltica</i> Latvijas posma tehniskās dokumentācijas izstrāde un izbūves uzsākšana, iekļaujoties kopējā <i>Rail Baltica</i> projektā (TEN-T nodrošināšana)</p> <p>[Aptveramā teritorija: Visa Latvija]</p>	SM	Eiropas Savienības budžeta instrumentu un valsts budžeta finansējums
11.	<p>[164] Austrumu–rietumu dzelzceļa infrastruktūras atjaunošana un modernizācija (TEN-T nodrošināšana)</p> <p>[Aptveramā teritorija: Visa Latvija]</p>	SM	Kohēzijas politikas fondu, Eiropas Savienības budžeta

			instrumentu un valsts budžeta finansējums
12.	[165] Starptautiskās lidostas "Rīga" attīstība, lai nodrošinātu esošo un paredzamo gaisa kravu un pasažieru pārvadājumu apjoma pieaugumu un pieaugošo tranzīta plūsmu (TEN-T nodrošināšana) [Aptveramā teritorija: Rīgas reģions]	SM	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			1236.24

Rīcības virziens "Attīstīta pētniecība, inovācija un augstākā izglītība"

[166] Attīstīta pētniecība un inovācija, kas tiek sekmīgi komercializēta, dod iespēju valstij ražot eksportējamus produktus un sniegt starptautiski konkurētspējīgus pakalpojumus. Pētniecība un inovācija var kalpot produktivitātes celšanai, kas nav saistīta ar darbaspēka izmaksu samazināšanu.

[167] Galvenie izaicinājumi ieguldījumu palielināšanai pētniecībā un attīstībā ir nepietiekams nodarbināto skaits zinātnē un pētniecībā, vāji attīstīta un sadrumstalota zinātnes un pētniecības infrastruktūra, mazs moderni aprīkotu laboratoriju skaits tehnoloģiskas ievirzes projektu īstenošanai, vājš pētījumu rezultātu komercializācijas potenciāls un neapmierinoša sadarbība starp zinātnes un uzņēmējdarbības sektoriem, t.sk. starp Baltijas valstīm. Pētniecībā un attīstībā ir būtiska iesaistīto pušu sadarbība, kā arī nepieciešamība radīt lielākas un attiecīgi kompetentākas un spēcīgākas apvienības, šādi arī stimulējot kopējos un privātā sektora ieguldījumus pētniecībā un attīstībā.

[168] Latvijas kā valsts ar mazu un atvērtu ekonomiku biznesa struktūru galvenokārt veido mikro, mazie un vidējie uzņēmumi, kuriem nav pietiekamas kapacitātes investēt pētniecībā un attīstībā, un tāpēc augsto tehnoloģiju sektors ir vāji attīstīts. Tas norāda uz nepietiekamu inovācijas izstrādes un absorbcijas spēju. Lai privātā sektorā strādājošie būtu spējīgi izmantot pētnieku radīto inovāciju tautsaimniecībā, ir nepieciešams veidot inovācijas kultūru, ko balsta mērķtiecīgi veidota un efektīva inovācijas sistēma, kas aptver un integrē likumdošanas, izglītības, zinātnes, pētniecības un finanšu nosacījumus sekmīgai pētniecības rezultātu komercializācijai, tāpat arī pastāvīgai sadarbībai starp zinātni un industrijām, un nodrošina privāto investīciju pieaugumu zinātnes un pētniecības finansējumā.

[169] Rīcības virziena mērķi un rādītāji

[170] Mērķis 1

Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā 1,5% apmērā no iekšzemes kopprodukta 2020. gadā, mērķtiecīgi sekmējot cilvēkresursu piesaisti, inovatīvu ideju izstrādi, pētnieciskās infrastruktūras pilnveidi, augstākās izglītības, zinātnes un privātā sektora sadarbību, kā arī pētniecības un inovācijas pārnesei uzņēmējdarbībā

[171] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[172] Privātā sektora ieguldījums pētniecībā un attīstībā 2020. gadā sasniedz vismaz 48% no kopējiem ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā (privātā sektora ieguldījumi pētniecībā un attīstībā, % no kopējiem ieguldījumiem)	37 (2010)	42	46	48	51
[173] Zinātnieku skaits, kas nodarbināti privātajā sektorā (% no visiem, atbilstoši pilna laika ekvivalentam)	16,2 (2010)	18	21	23	27
[174] Grādu vai kvalifikāciju ieguvušo studentu skaits augstskolās un koledžās (tūkst./ cilv.)	24,8 (2011)	23,9	24,1	24,6	28,6
[175] Augstākā izglītība (iedzīvotāju īpatsvars % 30-34 gadu vecumā ar augstāko izglītību)	36 (2012)	37	38	40	>40
[176] Piešķirtie Eiropas patenti, kas pieteikti no zinātniekiem, kas rezidē Latvijā	11 (2011)	13	18	26	35

Datu avots: IZM, CSP

Proгноzes: IZM, PKC

[177] Mērķis 2

Komercializējot zināšanas, veicināt inovatīvu, starptautiski konkurētspējīgu produktu ar augstu pievienoto vērtību radīšanu un ieviešanu ražošanā, šādi paaugstinot minēto produktu izlaides apjoma īpatsvaru tautas saimniecībā

[178] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[179] Inovatīvo produktu apgrozījums (% no kopējā apgrozījuma)	5,9 (2008)	8	9	11	>14
[180] Inovatīvo uzņēmumu īpatsvars (% no visiem uzņēmumiem)	20,1 (2008)	22	25	30	>40

Datu avots: EM, IZM, CSP

Proгноzes: PKC

[181] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p.k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[182] Zinātnes kvalitatīva un kvantitatīva atjaunotne, t.sk. valsts zinātnisko institūtu iesaistīšana doktorantu apmācīšanā, jauno zinātnieku iesaiste pētījumos un zinātniskajā darbībā, kā arī akadēmiskā un zinātniskā personāla mobilitāte, lai veicinātu komercializējamu projektu veidošanu Latvijā	IZM (ZM, EM, KM, VM)	Kohēzijas politikas fondu, privātais un valsts budžeta finansējums

	[Aptveramā teritorija: Visa Latvija]		
2.	[183] Fundamentālu un lietišķu pētījumu īstenošana, īpaši prioritārajos zinātnes virzienos (t.sk. inovatīvie materiāli un tehnoloģijas, vietējo resursu ilgtspējīga izmantošana, "Letonika" un nacionālā identitāte, enerģija un vide, kā arī sabiedrības veselība) un ar komercializējamiem rezultātiem, pētniecības un tehnoloģiju pārneses infrastruktūras modernizācija un cilvēkresursu stiprināšana un mobilitāte nacionālā līmenī [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	IZM (EM, ZM, KM, VM, VARAM)	Kohēzijas politikas fondu un privātais finansējums
3.	[184] Augstākās izglītības pieejamības nodrošināšana [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	IZM (EM, ZM, KM, VM)	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
4.	[185] Privātā, tostarp valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību, sektora pētniecības un inovācijas kapacitātes attīstīšana, atbalsts jaunu, pielietojamu un eksportspējīgu produktu vai pakalpojumu radīšanai [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (IZM, ZM, KM, VM, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
5.	[186] Panākt efektīvāku sadarbību starp zinātnes un rūpniecības sektoriem, pilnveidojot esošās un veidojot jaunas zinātnieku un uzņēmumu ilgtermiņa sadarbības formas, izveidojot vienotu pētniecības rezultātu pārneses sistēmu, t.sk. pilnveidojot un attīstot inovācijas atbalsta infrastruktūru [Aptveramā teritorija: Nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centru teritorija]	EM (IZM, ZM, VM, VARAM, KM, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
6.	[187] Baltijas valstu augstākās izglītības, zinātnes un privātā sektora sadarbības platformas izveide un attīstība šādās jomās: (a) biofarmācija un organiskā ķīmija, (b) nanostrukturētie materiāli un augstas enerģijas starojums, (c) viedās tehnoloģijas un inženierija [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	IZM (EM, ZM, VM, sociālie partneri, NVO, pašvaldības)	Eiropas Savienības budžeta instrumentu, valsts budžeta un privātais finansējums
7.	[188] Valodu tehnoloģiju attīstība [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	KM	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta un privātais

			finansējums
8.	[189] Augstākās izglītības eksporta atbalsta pasākumi (izcilu programmu apvienošana un vienoto programmu izveide citās ES valodās vismaz 10 studiju virzienos, programmu starptautiskā publicitāte un ārvalstu studentu atbalsta punktu attīstība, ārvalstu pasniedzēju piesaiste) [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	IZM (KM, VM, ZM, EM, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
9.	[190] Augstākās izglītības konkurētspēja un konsolidācija, materiāltehniskās bāzes (aprīkojums) attīstība, augstskolu un koledžu iekšējās kvalitātes sistēmas pilnveide, augstskolu personāla zinātnisko publikāciju skaita pieauguma motivēšana, starptautisko zinātnisko žurnālu izveide, pārvaldības sistēmas efektivitātes palielināšana [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	IZM (ZM, VM, KM, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			1021.82

Rīcības virziens "Energoefektivitāte un enerģijas ražošana"

[191] Enerģija mūsdienās ir kļuvusi par vienu no būtiskākajiem tautas saimniecības konkurētspējas un neatkarības nodrošinātājiem. Latvija ir bagāta ar atjaunojamajiem energoresursiem, kas šobrīd netiek pietiekamā apjomā izmantoti enerģijas ražošanai valstī. Tādēļ šis rīcības virziens paredz veicināt vietējo energoavotu izmantošanu enerģijas ražošanā. Tas gan nenožīmē iespēju nekavējoties atteikties no energoresursu importa, taču palīdz sabalansēt enerģijas ražošanas un importa struktūru.

[192] Enerģija ir jāizmanto efektīvi, tādēļ šis rīcības virziens paredz pasākumus energoefektivitātes celšanai, kas ir nozīmīgs konkurētspējas veicināšanas rīks. Energoefektivitātes celšana primāri ir būtiska ražojošajā sektorā. Jāsekmē arī publisko un dzīvojamo ēku energoefektivitātes paaugstināšana.

[193] Rīcības virziena mērķi un rādītāji

[194] Mērķis 1

Nodrošināt tautas saimniecībai nepieciešamo energoresursu ilgtspējīgu izmantošanu, veicinot resursu tirgu pieejamību, sektoru energointensitātes un emisiju intensitātes samazināšanos un vietējo atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšanos kopējā patērētajā apjomā, fokusējoties uz konkurētspējīgām enerģijas cenām

[195] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[196] No atjaunojamiem energoresursiem	34,3	35	37	40	-

saražotās enerģijas īpatsvars kopējā bruto enerģijas galapatēriņā vismaz 40% 2020. gadā	(2009)				
[197] Enerģijas patēriņš iekšzemes kopprodukta radīšanai (kg naftas ekvivalenta uz 1000 EUR no IKP)	372,9 (2010)	350	320	280	<150
[198] Energoatkarība — neto energoresursu imports/bruto iekšzemes enerģijas patēriņš plus bunkurēšana (%)	41,6 (2010)	42,4	43,2	44,1	<50
[199] Tautsaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisiju intensitāte (t CO ₂ ekvivalenta/ uz 1000 LVL no IKP)	1,69	1,48	1,30	1,13	1,07

Datu avots: VARAM, EM, CSP

Proгноzes: VARAM, EM

[200] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p. k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[201] Pašvaldību energoplānu izstrāde, paredzot kompleksus pasākumus energoefektivitātes veicināšanai un pārejai uz atjaunojamiem energoresursiem [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (VARAM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
2.	[202] Energoefektivitātes programmas valsts un pašvaldību sabiedrisko ēku sektorā [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (visas ministrijas, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta un pašvaldību finansējums
3.	[203] Atbalsta programmas dzīvojamo ēku energoefektivitātei un pārejai uz atjaunojamiem energoresursiem [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (VARAM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu un privātais finansējums
4.	[204] Atbalsts inovatīvu enerģētikas un energoefektivitātes tehnoloģiju projektiem [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (VARAM, ZM, IZM)	Kohēzijas politikas fondu, ārvalstu finanšu instrumentu un privātais finansējums
5.	[205] Atbalsta programmas pārejai uz atjaunojamiem energoresursiem transporta sektorā un nepieciešamās infrastruktūras nodrošināšana, atbalstot tikai tādas alternatīvos energoresursus, kas ir ekonomiski izdevīgi, kā arī atbalstot inovāciju, kuras rezultātā tiek sekmēta ekonomiski izdevīgu alternatīvo energoresursu izmantošana [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (SM, VARAM, ZM)	Kohēzijas politikas fondu un privātais finansējums
6.	[206] Atjaunojamo energoresursu izmantošana enerģijas ražošanā, samazinot atkarību no fosilajiem	EM (VARAM, ZM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu un privātais finansējums

	energoresursiem, un energoefektivitātes veicināšana centralizētajā siltumapgādē [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]		
7	[207] Energoinfrastruktūras tīklu attīstība [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM (SM, VARAM)	Eiropas Savienības budžeta instrumentu un privātais finansējums
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			870.9

Prioritāte "Cilvēka drošumspēja"

Kādēļ "Cilvēka drošumspēja"?

[208] Mēs varam prognozēt, bet nevaram droši zināt, kādi apstākļi ietekmēs Latvijas un tās iedzīvotāju attīstību. Latvija ir atvērta tautas saimniecība, kas arvien vairāk ir pakļauta globalizācijas ietekmei. Tāpēc valstij svarīgi ir stiprināt iedzīvotāju drošumspēju jeb spēju pielāgoties mainīgiem apstākļiem.

[209] Cilvēks ar pietiekamu drošumspēju spēj rast attīstības un problēmu risinājumus ne tikai sev un tuvākajiem, bet arī pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības dzīvē. Cilvēks ar nepietiekamu drošumspēju neprot saskatīt iespējas izaugsmei, jūtas apdraudēts, neuzticas citiem, neredz savu saikni ar valsti un neiesaistās tās dzīvē.

[210] Sprototam, ka vēsturiskā pieredze, sabiedrības noslāņošanās un krīzes apstākļi negatīvi ietekmējuši daudzu cilvēku drošumspēju, tāpēc valsts uzdevums ir radīt apstākļus, lai to stiprinātu.

[211] Mums jārada apstākļi katra Latvijas iedzīvotāja drošumspējas stiprināšanai, lai sabiedrība kopumā gūtu no tautas saimniecības izaugsmes un būtu gatava nākotnes izaicinājumiem. Valsts, gādājot par cilvēku drošumspēju:

- **nostiprina vidusšķiru**² – paaugstinās ienākumi un pirktspēja, kā arī samazinās nevienlīdzība starp mājāsaimniecībām, kas daudziem iedzīvotājiem paplašina iespējas gādāt par savu un tuvinieku veselību, izglītību un iespējām pilnvērtīgi piedalīties kultūras, sabiedriskajā un politiskajā dzīvē;
- **pozitīvi ietekmē demogrāfiju**, lai tautas saimniecības izaugsmes apstākļos Latvija būtu vieta, kur dzimst gaidīti bērni, kur vecāki var viņiem nodrošināt aprūpi un attīstības perspektīvas, kur var atrast darbu un pilnveidoties, lai valstī pieaug cilvēka dzīves ilgums, veselīgi nodzīvoto gadu skaits, saglabājas labas darbaspējas un dzīves kvalitāte.

[212] Kā var stiprināt cilvēka drošumspēju?

- Jārada iespējas strādāt cienīgu darbu ar pietiekamu, kompetencēm atbilstošu atalgojumu, kas veicinātu katra indivīda profesionālo un personības izaugsmi.
- Jāveido tāda vide, kas atbalsta bērnu radīšanu un veido drošības sajūtu jau bērnībā.
- Jānodrošina iespējas attīstīt kompetences kvalitatīvā formālā izglītībā, kā arī ārpus formālās izglītības sistēmas visa mūža garumā, lai mēs spētu saskatīt un atrast risinājumus jebkuros apstākļos.
- Jāsekmē veselīgs dzīvesveids kā pamats dzīves kvalitātei un ilgam mūžam.
- Jāveicina sabiedrības savstarpējās sadarbības spējas, kas balstītas mūsu mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras vērtībās.
- Jāstiprina piederības apziņa Latvijai, lai visi valsts iedzīvotāji un no Latvijas izbraukušie lepotos ar savu valsti.

[213] Valsts un sabiedrība kopā rada apstākļus drošumspējas stiprināšanai. Nepieciešamās darbības īsteno gan katrs personīgi, gan arī valsts, pašvaldības un pilsoniskā sabiedrība. Drošumspējas stiprināšana ir ieguldījums iekļaujošai izaugsmei nākotnē, būtiski samazinot nepieciešamību vēlāk cīnīties ar sabiedrībai sāpīgām un valstij dārgām sekām.

² Ar piederību vidusšķirai tiek saprasta drošības sajūta, ko rada ienākumu plaisas samazināšanās un ienākumu pietiekamība.

[214] Prioritātes mērķis

[215] Mērķis 1

Radīt spēcīgu vidusšķiru un nodrošināt tautas ataudzi Latvijā – valstī, kur ikkatram cilvēkam ir iespējas gādāt par savu, savu tuvinieku un Latvijas attīstību

[216] Prioritātes rīcības virzieni

Rīcības virziens "Cienīgs darbs"

Rīcības virziens "Stabili pamati tautas ataudzei"

Rīcības virziens "Kompetenču attīstība"

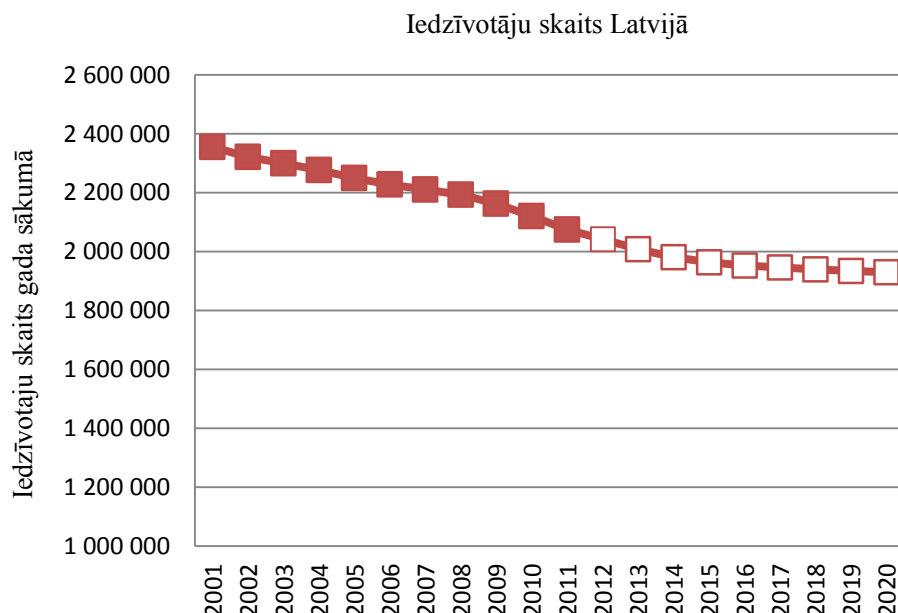
Rīcības virziens "Vesels un darbaspējīgs cilvēks"

Rīcības virziens "Cilvēku sadarbība, kultūra un pilsoniskā līdzdalība kā piederības Latvijai pamats"

[217] Prioritātes mērķa sasniegšanas rādītāji

[218] Rādītājs 1 Iedzīvotāju skaits, absolūtos skaitļos

[219] Informācija par iedzīvotāju skaita izmaiņām iekļauj datus par dzimstību un mirstību, reģistrēto imigrāciju un emigrācijas novērtējumu. Rādītāju ietekmē arī prioritātes "Tautas saimniecības izaugsme" ietvaros plānoto uzdevumu īstenošana, kā rezultātā radīsies jaunas darba vietas, pieaugs produktivitāte un līdz ar to arī vidējā darba samaksa tautsaimniecībā. Līdzīgi kā emigrāciju lielā mērā ietekmē darba vietu trūkums un pietiekamā atalgojuma iegūšanas iespējas ārvalstīs, veicot līdzvērtīgu vai pat zemākas kvalifikācijas darbu, arī reemigrācija un dzimstība lielā mērā ir saistīta ar darba vietu pieejamību un adekvāta atalgojuma piedāvājumu, kas samērīgi sedz ikdienas un saimnieciskās vajadzības mājāsaimniecībām.

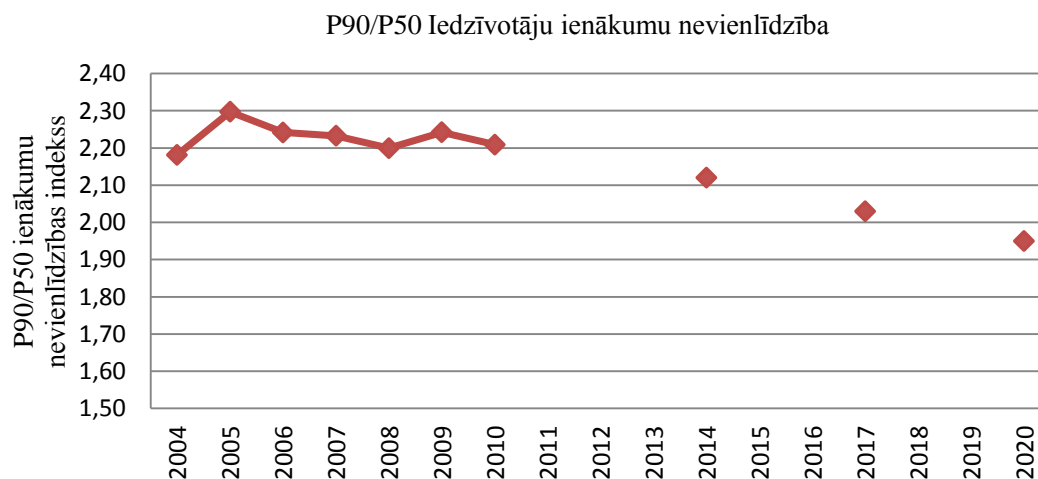

Datu avots: CSP

Prognozes: PKC

[220] Rādītājs 2 P90/P50 ienākumu attiecību indekss

[221] Rādītāja dinamika raksturo vidusšķiras attīstības tendences. Indikators rāda ienākumu attiecību, kāds ir 9 deciles augstākajam ienākumu līmenim attiecībā pret vidējo ienākumu līmeni, kas izteikts mediānas veidā (ienākumu sadalījuma centrālā vērtība). Rādītājs analizējams kopā ar P50/P10 ienākumu nevienlīdzības koeficientu, kas palīdz saprast vidusšķiras veidošanās avotus.

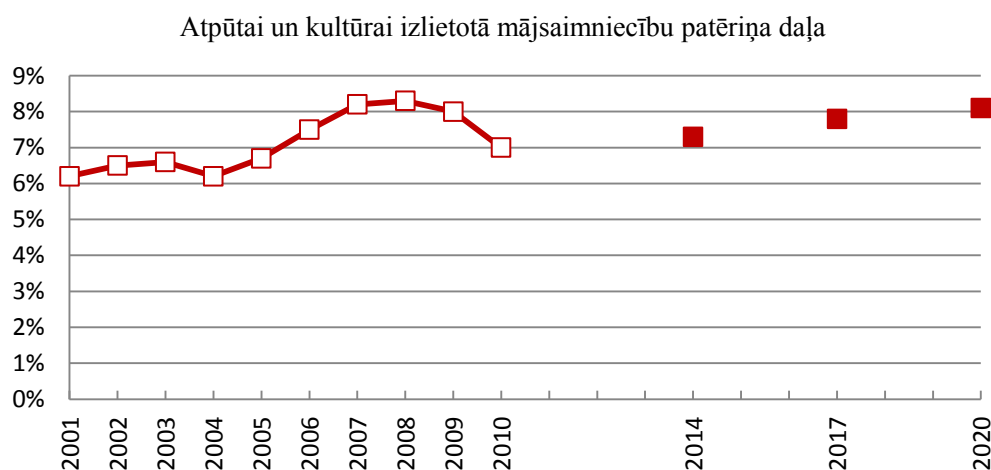

Datu avots: EU-SILC (kopienas statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem)

Prognozes: PKC

[222] Rādītājs 3 Patēriņš atpūtai un kultūrai no mājsaimniecību kopējiem patēriņa izdevumiem, %

[223] Mājsaimniecību izdevumi, kuri skar cilvēkdrošību, ir saistīti ar pārtiku, apģērbu, mājokli, veselību, izglītību un citām vajadzībām. Mājsaimniecību patēriņa īpatsvara palielinājums atpūtai un kultūrai liecina par noteiktu labklājības līmeni un piederību Latvijas kultūras telpai.

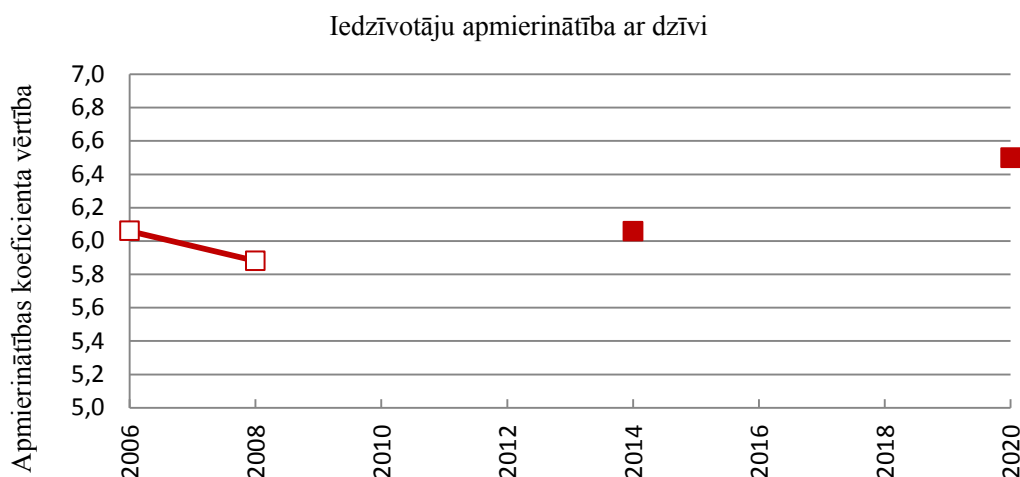

Datu avots: CSP

Prognozes: PKC

[224] Rādītājs 4 Apmierinātība ar dzīvi

[225] Apmierinātība ar dzīvi ir saistīta ar cilvēka drošumspēju, ko veicina stabili pamati bērnībā, kompetences, spēja sadarboties un uzticēties citiem un valstij. Palielinoties iedzīvotāju drošumspējai, palielināsies iedzīvotāju apmierinātība ar dzīvi.

Datu avots: CSP, Eiropas Sociālais pētījums

Prognozes: PKC

[226] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[227] Iedzīvotāju skaits gada sākumā, absolūtos skaitļos	2,042 (2012)	1,98	1,94	1,93	–
[228] P90/P50 ienākumu attiecību indekss	2,21 (2012)	2,12	2,03	1,95	–
[229] Patēriņš atpūtai un kultūrai no mājsaimniecību kopējiem patēriņa izdevumiem (%)	7 (2010)	7,3	7,8	8,1	–
[230] Apmierinātības ar dzīvi indekss	5,88 (2008)	6,06	–	6,5	–

Datu avots: CSP, Eiropas Sociālais pētījums

Prognozes: PKC

Rīcības virziens "Cienīgs darbs"

[231] Valstīs, kurās ir nelielas atšķirības mājsaimniecību ienākumu līmeņos (jeb lielāka ienākumu vienlīdzība), vērojama zemāka sabiedrības spriedze, augsta uzticība citiem, labāka iedzīvotāju fiziskā un garīgā veselība, augstāki izglītības rādītāji, augsta mobilitāte un zemāka noziedzība³.

[232] Cienīgs darbs nodrošina pietiekamu, prasmēm un produktivitātei atbilstošu atalgojumu, darba vietas drošību un ģimenes sociālo aizsardzību, labākas iespējas personīgajai izaugsmei un sociālai integrācijai, brīvību paust savas intereses, apvienoties un piedalīties lēmumu

³ Vilkensons, R., Piketa K. "Līmeņrādis". Rīga: Zvaigzne ABC, 2011. - 331 lpp.

pieņemšanā.⁴ Cienīgs darbs dod iespēju nopelnīt pietiekami sev un savai ģimenei un uzlabot kvalifikāciju, lai pastāvīgi nodrošinātu labklājību un spētu pielāgoties darba tirgus izmaiņām.

[233] Lai mazinātu ienākumu plaisu un nabadzību, valsts sekmē tautas saimniecības attīstību, iedzīvotāju nodarbinātību un rūpējas par iedzīvotāju iespējām uzlabot darba produktivitāti un kvalitāti⁵. Nodokļu sloga samazināšana nodarbinātajiem ar zemiem ienākumiem radīs rīcībspēju iedzīvotājiem, kuri, strādājot atalgotu darbu, tomēr nespēj nodrošināt savas pamatvajadzības. Taču ienākumus darba ņēmējiem uzlabo ne tikai atbalstoša valsts politika un pašvaldību iniciatīvas, bet arī darba devēja iespējas un apņemšanās maksāt atbilstošu un taisnīgu atalgojumu, sedzot visus nodokļus.

[234] Ikkatram ir tiesības būt aktīvam, piedalīties sevis, sabiedrības un Latvijas attīstībā. Latvija atraisa arī to cilvēku potenciālu, kuri dzīvojuši sociālās aprūpes institūcijās, piedāvājot alternatīvas aprūpes formas, kas nodrošina iespēju īstenot cienīgu darbu tā plašākā nozīmē – dot un dalīties ar citiem un strādāt savu spēju ietvaros. Nepieciešams īpašu uzmanību pievērst cilvēku ar invaliditāti vajadzībām kā vienai no sociāli atstumtākajām sabiedrības grupām, domājot par to ciešāku integrāciju sabiedrībā kopumā un īpaši darba tirgū.

[235] Rīcības virziena mērķi un rādītāji

[236] Mērķis 1 Veikt pasākumus nodarbināto labklājības līmeņa paaugstināšanai, samazinot nabadzības riskam pakļauto nodarbināto īpatsvaru vecuma grupā no 18 līdz 64 gadiem no 9,5% 2010.gadā līdz 5% 2020.gadā

[237] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[238] Nabadzības riska indekss strādājošajiem vecuma grupā no 18 līdz 64 gadiem	9,5 (2010)	8	6,5	5	–
[239] Strādājošo reālās darba samaksas dinamika, % pret iepriekšējo gadu	100 (2011)	106	106	108	–
[240] Ekonomikas spriedzes indekss, kas pēc kompleksiem kritērijiem mēra materiālo nenodrošinātību	65,8 (2010)	55	49	42	–

Datu avots: CSP

Prognozes: PKC

[241] Mērķis 2

Palielināt nodarbinātības īpatsvaru vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem no 67% 2011.gadā līdz 73% 2020.gadā

[242] Mērķa sasniegšanas rādītājs

⁴ Cienīgs darbs ir Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) jēdziens un viens no Tūkstošgades attīstības mērķiem.

⁵ Bezdarbnieku nabadzības risks ir pieaudzis no 48% 2009. gadā līdz 50% 2010. gadā, pilnu darba laiku strādājošajiem nabadzības risks ir attiecīgi samazinājies no 8.2% līdz 7.8%, bet nepilnu darba laiku strādājošajiem – pieaudzis no 23% 2009. gadā līdz 25% 2010. gadā. Avots: Latvijas Republika, Centrālā statistikas pārvalde, 2012.

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[243] Nodarbinātības īpatsvars vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem (%)	67 (2011)	69,6	72	73	>75

Datu avots: CSP

Prognose: PKC

[244] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p.k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[245] Darbaspēka nodokļu sloga samazināšana, prioritāri iedzīvotājiem ar zemu ienākumu līmeni [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	FM (LM)	Izmaiņas valsts budžetā
2.	[246] Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas ieviešana un nodarbinātības barometra (darba tirgus dinamiku monitorējošs un attīstību prognozējošs instruments, kas balstīts darba tirgus piedāvājuma un pieprasījuma dinamikas analīzē) izveidošana [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	LM (EM, IZM, VM, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
3.	[247] Reģistrētās nodarbinātības un sociāli atbildīgas uzņēmējdarbības veicināšana, t.sk. slēpto nodarbinātības formu izskaušana, darba vietu kvalitātes uzlabošana, stiprinot darba inspekcijas kapacitāti un monitoringa sistēmu, sociālo dialogu, veicot informatīvas kampaņas un atbalstot komersantu un nodarbināto izglītošanu, tostarp par dažādiem nodarbinātības veidiem, vecuma daudzveidības jautājumiem, darba vietu piemērotību. Sabiedrības iesaiste sociālo problēmu risināšanā, sekmējot sociālo uzņēmumu izveidi un darbību [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	LM (EM, IZM, FM, TM, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
4.	[248] Jauniešu nodarbinātības veicināšana, t.sk. (a) karjeras izglītības sistēma, (b) jauniešu pēc profesionālās un/vai augstākās izglītības pabeigšanas integrācija darba tirgū, t.sk. uzņēmējdarbības	LM (IZM, EM, ZM, KM, SIF, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums

	uzsākšana, (c) atbalsta pasākumi jauniešiem – bezdarbniekiem pirmās darba pieredzes iegūšanai, (d) profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras un aprīkojuma pilnveide [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]		
5.	[249] Sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju un bezdarbnieku konkurētspējas un piekļuves darba tirgum veicināšana, nodrošinot aktuālu motivācijas, prasmju uzlabošanas un kompetenču celšanas, izglītības un sociālā atbalsta (t.sk. pagaidu darba iespējas) pakalpojumu pieejamību [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	LM (IZM, TM, EM, pašvaldības, NVO, sociālie partneri)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
6.	[250] Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas formu daudzveidošana [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	LM (VM, IZM, EM, SIF, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
7.	[251] Uz resocializāciju vērstu pasākumu īstenošana ieslodzītajiem un kriminālsodu izcietušajiem to integrācijai sabiedrībā un darba tirgū [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	TM (LM, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			398.07

Rīcības virziens "Stabili pamati tautas ataudzei"

[252] Stipras un stabilas ģimenes ir nacionālas valsts un tautas pamats. Tās var pastāvēt, ja tiek nodrošināti labvēlīgi apstākļi dzimstības palielināšanai, vecāku atbalstam, otrā un trešā bērna radīšanai vai adoptēšanai un bērnu drošības sajūtas stiprināšanai. Pieņemot lēmumu par mazuļa laišanu pasaulē, vecākiem jābūt pārliecinātiem par spējām nodrošināt bērna attīstību. Tāpēc, lai cilvēki gribētu radīt bērnus, valstij ir svarīgi panākt tādu tautas saimniecības izaugsmi, kas ļauj pelnīt pietiekamus ienākumus, kā arī veidot vidi, kas atbalsta ģimenes, izglītības un darba dzīves saskaņošanu.

[253] Psiholoģiskā stabilitāte bērnībā veido pārliecību par sevi, spēju uzticēties un sadarboties ar citiem. Būtiski panākt, lai vecākiem tiktu dotas iespējas iegūt zināšanas par bērnu audzināšanu, attiecību veidošanu, konfliktu risināšanu, kas mazinātu arī vardarbības, atkarību un citus neatbilstošas uzvedības riskus. Lai katram jau no bērnības nodrošinātu stabilus pamatus attīstībai, svarīgi ir novērst vardarbību ģimenē un skolā, sniegt palīdzību krīzes situācijās, nodrošināt ģimenisku vidi tiem, kuriem tā nav bijusi, atbalstīt iespējas bērniem

iekļauties skolā un plašākā sabiedrībā. Tas attiecas arī uz nepilngadīgajiem, kuriem draud saskarsme ar noziedzīgo vidi vai kuri veikuši likumpārkāpumus. Ieguldījums ģimeņu stiprināšanā ir ieguldījums bērnu drošībā. Tas ir Latvijas nākotnes izaugsmes pamats.

[254] Rīcības virziena mērķi un rādītāji

[255] Mērķis 1

Ieviešot kompleksu atbalsta sistēmu ģimenēm, panākt, ka katru gadu dzimst vairāk bērnu nekā iepriekšējā gadā

[256] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[257] Jaundzimušo bērnu skaits	18 825 (2011)	23 000 (21 300)*	27 000 (25 300)*	28 000 (24 000)*	—
[258] Iedzīvotāju īpatsvars, kas dzīvo ģimenē ar 2 vai vairāk nepilngadīgiem bērniem (%)	15,7 (2011)	17,5	19,0	22,0	—

Datu avots: CSP, EU- SILC

Prognozes: Vēlamā scenārija prognoze *(PKC prognoze)

[259] Mērķis 2

Panākt, ka bērni dzīvo labvēlīgā ģimeniskā vai ģimenei pietuvinātā vidē, un vardarbība ģimenē samazinās

[260] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[261] Ārpus ģimenes aprūpē esošo bērnu skaits attiecībā pret visu nepilngadīgo skaitu valstī (%)	2,31 (2011.g.)	≤ 2,2	≤ 2,1	≤ 2,0	≤ 1,7
[262] Aizbildnībā un audžuģimenēs (ģimeniskā vidē) dzīvojošu bērnu skaits attiecībā pret visiem bērniem, kas ir ārpusģimenes aprūpē (%)	77,8 (2011.g.)	> 80%	> 82%	> 85%	> 90%

Datu avots: LM

Prognozes: LM

[263] Mērķis 3

Ar kompleksas ģimeņu atbalsta sistēmas palīdzību, kas veicina darba un ģimenes dzīves savienošānu, mazināt bērnu nabadzības risku no 25% 2010. gadā uz 20% 2020. gadā⁶

[264] Mērķa sasniegšanas rādītāji

⁶ Mazinot bērnu nabadzības risku, mērķtiecīgi tuvināsimies „Eiropa 2020” stratēģijas kvantitatīvajam mērķim „līdz 2020.gadam samazināt nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvaru līdz 21% (121 000 cilvēku novērst nabadzības vai atstumtības risku).”

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[265] Nabadzības riska indekss ģimenēm, kurās viens pieaugušais audzina bērnus	39 (2010)	37	34	30	–
[266] Nabadzības riska indekss mājsaimniecībām, ko veido 2 pieaugušie un 3 un vairāk apgādībā esošu bērnu	37 (2010)	34	30	27	–
[267] Nabadzības riska indekss bērniem (0–17) kopumā	24,8 (2010)	24	22	19	–

Datu avots: CSP

Proгноzes: PKC

[268] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p.k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[269] Ģimeņu ar bērniem labklājības veicināšana, atbalstot pasākumus, kas sekmē darba un ģimenes dzīves saskaņošanu, veicinot kvalitatīvu un daudzveidīgu ģimenes atbalsta pakalpojumu pieejamību pašvaldībās, t.sk. bērnu vecumposma iespējām atbilstošas garantētas un kvalitatīvas pirmsskolas izglītības nodrošināšana bērniem no 1,5 gadu vecuma. Attālināta un nepilna laika darba iespēju radīšana vecākiem ar bērniem [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	LM (IZM, VARAM, EM, VM, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu, valsts un pašvaldību budžeta finansējums
2.	[270] Nodokļu sistēmas pilnveidošana, lai atbalstītu personu ar bērniem iesaisti darba tirgū: (a) iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumu par apgādībā esošu personu likmes paaugstināšana, paredzot to vismaz 50% apmērā no minimālās mēneša darba algas, (b) neapliekamā minimuma paaugstināšana atkarībā no apgādājamo bērnu skaita un ienākumu līmeņa, (c) attaisnoto izdevumu limita un satura pārskatīšana [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	FM (LM)	Valsts budžeta finansējums
3.	[271] Pabalstu sistēmas pilnveidošana, lai atbalstītu bērnu dzimšanu [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	LM (pašvaldības)	Valsts budžeta finansējums
4.	[272] Stiprināt alternatīvo ģimeņu (audžuģimenes, aizbildņi) kustību, pilnveidot ārpusģimenes aprūpes laikā	LM (pašvaldības, NVO)	Kohēzijas politikas un valsts budžeta

	bērnā sniegtos pakalpojumus, kā arī sekmēt ģimenisku vidi bērnu ārpusinstitūcijas aprūpes iestādēs un jauniešu sagatavotību dzīvei pēc ārpusģimenes aprūpes, nodrošinot sociālā dienesta atbalstu vismaz divus gadus pēc aprūpes pārtraukšanas, ceļot arī sociālo dienestu kapacitāti [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]		finansējums
5.	[273] Atbalsts ģimenei un indivīdiem krīzes situācijās un situācijās, kas saistītas ar dzimumu vardarbību, sniedzot profesionālus sociālā darba pakalpojumus un savlaicīgus sociālās un medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumus (t.sk. krīzes konsultāciju, vardarbības prevencijas un rehabilitācijas atbalsta programmas) [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	LM (VM, IeM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu, valsts un pašvaldību budžeta finansējums
6.	[274] Mazināt bērnu noziedzību, novērst noziedzīgu uzvedību veicinošus faktorus, kā arī uzlabot bērnu drošību, aizsargājot tos no veselības un dzīvības apdraudējuma, nodrošināt garīgās veselības pakalpojumu pieejamību, mazināt bērnu traumatismu [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	IeM (pašvaldības, TM, LM, IZM, VM, NVO)	Valsts budžeta finansējums
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			204.23

Rīcības virziens "Kompetenču attīstība"

[275] Lai cilvēkam būtu iespēja iegūt un strādāt cienīgu darbu un gādāt par sevi, saviem tuviniekiem un sniegt ieguldījumu valsts attīstībā, nepieciešamas dažādas kompetences (zināšanu, prasmju un attieksmju kopums), piemēram, valodu prasmes, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pārzināšana un lietošanas prasmes, saziņas un sadarbības prasmes, darba prasmes, uzņēmējspējas, pilsoniskā apziņa, radošums, spēja kritiski domāt, plānot finanses, novērtēt riskus un rast tiem risinājumus. Kompetences jāpildinveido visa mūža garumā, jo mēs nevaram paredzēt nākotnes vajadzības.

[276] Visiem bērniem un jauniešiem līdz 2020. gadam jānodrošina kvalitatīva pamatzglītība un vidējā izglītība, kā arī pieeja tādām nodarbībām ārpus formālās izglītības, kas paplašina pieredzi, rada iespējas atklāt un kopt savus talantus. Pastiprināti jāuzlabo profesionālā izglītība, kura rada nodarbinātības iespējas un ir būtiska tautas saimniecības struktūras pilnveidošanai. Plaša pieredze mūža sākumā dod kompetences elastīgi pielāgoties mainīgajam darba tirgum.

Savukārt bezdarbnieku un strādājošo iesaiste pieaugušo izglītībā novērš un samazina bezdarbu, palielina darba produktivitāti, rada pamatu ienākumu palielinājumam un pašrealizācijai.

[277] Rīcības virziena mērķi un rādītāji

[278] Mērķis 1

Nodrošinot visiem bērniem un jauniešiem kvalitatīvu un konkurētspējīgu pamatizglītību un vidējo izglītību, kā arī pieeju nodarbībām un aktivitātēm ārpus formālās izglītības, samazināt bērnu un jauniešu ar zemām pamatprasmēm īpatsvaru, vienlaicīgi palielinot skolēnu īpatsvaru, kuri uzrāda augstākos kompetenču līmeņus

[279] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[280] Jauniešu lasītprasmes (15.–16.g.v.) līmenis <i>OECD PISA</i> standartā – augstākie kompetenču līmeņi (5. un 6. līmenis)	2,9 (2009)	2,9	5	9	–
[281] Jauniešu (15.–16.g.v.) lasītprasmes līmenis <i>OECD PISA</i> standartā – zemākie kompetenču līmeņi (1. līmenis)	17,2 (2009)	17,2	15	13	–
[282] Skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvars 18–24 gadus vecu iedzīvotāju vidū	10,8 (2011)	10,5	10,2	10 ⁷	9

Datu avots: IZM, CSP

Prognozes: IZM

[283] Mērķis 2 Balstoties uz starptautiskajām tendencēm un darba tirgus prognozēm, veidot adaptētiesspējīgu un konkurētspējīgu profesionālās izglītības sistēmu

[284] Mērķa sasniegšanas rādītājs

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[285] Izglītojamo proporcija vispārējās vidējās izglītības un profesionālās izglītības programmās pēc pamatizglītības ieguves	61/39 (2011./2012. m.g.)	60/40	55/45	50/50	50/50

Datu avots: IZM

Prognozes: IZM

[286] Mērķis 3

Attīstīt pieaugušo izglītību, veicinot cilvēka darba produktivitātes pieaugumu atbilstoši darba tirgus prasībām

⁷ Latvijas mērķis ir ambiciozāks nekā "Eiropa 2020" stratēģijā noteiktais mērķis „mazināt skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvaru 18–24 gadus vecu iedzīvotāju vidū 2020.gadā līdz 13,4%”, jo Latvija jau 2012. gadā pārsniedz šo mērķi.

[287] Mērķa sasniegšanas rādītājs

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[288] Pieaugušo izglītībā iesaistīto personu īpatsvars 25–64 gadu vecumā (%)	5,1 (2011)	7,0	9,5	15	34

Datu avots: IZM, CSP

Prognozes: PKC

[289] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p.k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[290] Inovatīvu mācību satura un darba formu ieviešana radošuma un uzņēmējspēju veicināšanai pamatizglītībā un vispārējā vidējā izglītībā – digitālā mācību vide, mūsdienīga svešvalodu apguve, dabas zinātņu un sociālo zinātņu mācību satura pilnveidošana, karjeras izglītības sistēmas nostiprināšana [Aptveramā teritorija: Visa Latvija, pasaule]	IZM (pašvaldības, VARAM, KM, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
2.	[291] Iespēju radīšana talantu atklāšanai un izkopšanai, t.sk. atbalsts jauniešu tehniskās jaunrades centriem, skolēnu vasaras mācību nometņu, zinātnisko semināru, konkursu un zinātnisko projektu nodrošināšana [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	IZM (KM pašvaldības, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
3.	[292] Iekļaujošas izglītības attīstība – atbalsta personāla, tai skaitā pedagogu palīgu, nodrošināšana un mācību materiāla speciālajai izglītībai izveide [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	IZM (LM, KM pašvaldības, NVO)	Kohēzijas politikas fondu, valsts un pašvaldību budžeta finansējums
4.	[293] Augsti kvalificētu un radošu vispārējās izglītības pedagogu sagatavošana un piesaiste: (a) jaunu un talantīgu pedagogu piesaiste,	IZM (pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums

	(b) pedagogu profesionālās kvalifikācijas pilnveide, (c) jauno pedagogu prakses un mentoringa sistēma, (d) visaptverošs izglītības kvalitātes monitorings [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]		
5.	[294] Tādu jauniešu iesaistīšana aktivitātēs ārpus formālās izglītības un brīvprātīgajā darbā, kuri šīs iespējas neizmanto vai izmanto reti [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	IZM (KM, LM, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
6.	[295] Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu un prakses vadītāju kompetences pilnveide atbilstoši darba tirgus tendencēm un profesionālās izglītības iestāžu (t.sk. pedagogu) kapacitātes stiprināšana pieaugušo izglītībā [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	IZM (pašvaldības, EM, LM, ZM, KM, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
7.	[296] Nepieciešamo profesionālo izglītības programmu noteikšana un izstrāde atbilstoši veiktajai un plānotajai nozaru izpētei un noteiktajām pamatprofesijām un kvalifikācijām, nepieciešamo profesiju standartu un programmu noteikšana un izstrāde, iekļaujot mācību programmā profesionālās izglītības prakses vietas sadarbībā ar nozaru uzņēmējiem [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	IZM (pašvaldības, EM, LM, ZM, KM sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
8.	[297] Modulāro izglītības programmu (elastīgu un kombinējamu tematisku bloku) ieviešana	IZM (pašvaldības, EM, LM, ZM, KM, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums

	profesionālajā izglītībā, mācību metodisko līdzekļu, t.sk. digitālo, izstrāde un aprobācija		
	[Aptveramā teritorija: Visa Latvija]		
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			118.58

Rīcības virziens "Vesels un darbaspējīgs cilvēks"

[298] Aptuveni 30 % no visiem Latvijā mirušajiem dzīvību zaudējuši priekšlaicīgi, esot darbspējas vecumā. Priekšlaicīgas mirstības galvenie iemesli ir dažādas slimības (sirds–asinsvadu, onkoloģiskās, garīgās, balsta un kustību sistēmas u.c. slimības), kā arī ārējie nāves cēloņi (traumas, negadījumi, pašnāvības, slepkavības), kuri nereti ir par pamatu arī priekšlaicīgam darbspēju zaudējumam. Tā kā priekšlaicīgas mirstības un darbspēju zaudējuma cēloņi vairumā gadījumu saistīti ar dažādiem veselības riskiem, tad, mazinot to ietekmi, iespējams palielināt cilvēku veselīgi nodzīvotos mūža gadus un dzīves kvalitāti, tādā veidā uzlabojot arī dabīgo pieaugumu un sekmējot nodarbinātību valstī, lai nodrošinātu "ekonomikas izrāvienu".

[299] Eiropas reģionā galvenie ietekmējamie veselības riski, kas rada būtiskas veselības aprūpes un sociālās izmaksas, ir smēķēšana, riskanta alkohola lietošana, fizisko aktivitāšu trūkums un nepilnvērtīgs uzturs, tādēļ jāpalielina primārās veselības aprūpes loma minēto risku novēršanā.

[300] Tāpēc nepieciešams īstenot mērķtiecīgus un efektīvus veselību veicinošus un riskus ierobežojošus pasākumus, uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, kas nodrošina savlaicīgu slimību diagnostiku un ātrāku ārstēšanas uzsākšanu.

[301] Rīcības virziena mērķis un rādītāji

[302] Mērķis 1

Veicinot veselīgu dzīvesveidu, uzlabojot plānošanu un koordinēšanu veselības aprūpes sistēmā, kā arī ambulatorās veselības aprūpes kvalitāti un pieejamību, mazināt hronisko slimību un ārējo nāves cēloņu riska faktoru izplatību sabiedrībā, tādā veidā sekmējot iedzīvotāju veselības saglabāšanu un uzlabošanu, kas ir pamats ilgam un produktīvam darba mūžam

[303] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[304] Veselīgi nodzīvoti mūža gadi, vidējie gadi (vīrieši/ sievietes)	53,5/56,7 (2010)	54/57	55/58	57/60	60/63
[305] Potenciāli zaudētie mūža gadi (uz 100 000 iedzīvotāju)	6 476 (2010)	6 050	5 850	5 300	4 500
[306] Iedzīvotāju īpatsvars, kas vismaz	27	30	35	40	60

1–2 reizes nedēļā Latvijā nodarbojas ar fiziskām vai sportiskām aktivitātēm (%)	(2009)				
[307] Darbspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars, kuri vismaz reizi pēdējā gada laikā apmeklējuši ģimenes ārstu (%)	65,1 (2010)	66	70	74	75
[308] Pēdējā gada laikā pārmērīgo alkohola lietotāju īpatsvars darbspējas vecumā (%)	43,7 (2011)	43,7	40	38	35
[309] Regulāras smēķēšanas paraduma izplatība 15 gadu vecumā (%)	26,9 (2010)	25,5	24,5	22	18,5

Datu avots: CSP, VM

Prognozes: VM, PKC

[310] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p.k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[311] Veselīga un aktīva dzīvesveida paraduma nostiprināšana sabiedrībā kopumā, nostiprinot veselības veicināšanas sadarbības tīklus: (a) veselīga uztura, aktīva dzīvesveida un garīgas veselības veicināšana, (b) bērnu un jauniešu sporta un tautas sporta attīstība, (c) veselības mācības iekļaušana skolu programmās, (d) atkarību izraisošo vielu un procesu prevencija [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	VM (IZM, ZM, KM, IeM, SIF, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts un pašvaldību budžeta finansējums
2.	[312] Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšana: (a) īpaši stiprinot primārās veselības aprūpes lomu profilaksē, diagnostikā un ārstēšanā, (b) uzlabojot agrīno diagnosticēšanu un ārstēšanu ambulatorajā tīklā, (c) uzlabojot neatliekamās medicīniskās palīdzības infrastruktūru [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	VM (TM, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
3.	[313] Veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošana, plānošana un koordinēšana: (a) tālākizglītības programmu īstenošana ārstniecības un ārstniecības atbalsta personām, (b) sirds un asinsvadu, onkoloģisko, psihisko saslimšanu, perinatālās aprūpes tīkla attīstība (t.sk. pacientu	VM (pašvaldības, NVO, sociālie partneri)	Kohēzijas politikas fondu, valsts un pašvaldību budžeta finansējums

	plūsmas vadlīniju izstrāde), (c) pakalpojumu apmaksas sistēmas pilnveidošana, (d) veselības aprūpes iestāžu darba efektivitātes novērtēšana un pilnveidošana [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]		
4.	[314] Medicīniskās un sociālās rehabilitācijas pasākumi darbspēju saglabāšanai un atjaunošanai, t.sk. personām pēc nelaimes gadījumiem, saslimšanām un traumām darbā [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	VM (LM, pašvaldības, NVO, sociālie partneri)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
5.	[315] Atkarību izraisošo procesu un vielu lietošanas izplatības ierobežošana, t.sk. ārstēšana cilvēku integrācijai darba tirgū un atkarību izraisošo vielu pieejamības mazināšana [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	VM (IeM, TM, LM, IZM, pašvaldības, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			325.31

Rīcības virziens "Cilvēku sadarbība, kultūra un pilsoniskā līdzdalība kā piederības Latvijai pamats"

[316] Latvija ir vienīgā vieta pasaulē, kur var pilnvērtīgi pastāvēt un attīstīties latviešu tauta, valoda un kultūra, bet ārpus Latvijas ir vēl plašs cilvēku loks ar piederības apziņu Latvijai, kas kopā veido globālu tīklu. Latviešu valoda un kultūra reizē ir arī Latvijas sabiedrību vienojošais pamats, tāpēc sabiedrības, kā arī valsts mērķis ir kopt valodu un gādāt par nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un sabiedrības integrācijas vērtībām ilgtermiņā.

[317] Valstij ir jāstiprina kvalitatīva informatīvā un demokrātisko diskusiju telpa, kur nodrošināta gan visu sabiedrību aptveroša savstarpēja komunikācija līdzdalības veicināšanai, gan valsts iespēja uzklaut un komunicēt ar tās iedzīvotājiem un tautiešiem ārzemēs, izskaidrojot pieņemtos lēmumus un veicinot vienojošu vērtību un mērķu apziņu.

[318] Cilvēki, kas jūtas piederīgi Latvijai, labprāt dzīvo, strādā un veido ģimeni savā valstī un atbalsta savu valsti, iesaistoties pilsoniskās aktivitātēs. Tie, kas sadarbojas ar citiem, daudz veiksmīgāk var reaģēt uz pēkšņiem izaicinājumiem – gan izturēt iespējamus satricinājumus, gan izmantot jaunas iespējas. Sabiedrība ar augstu iedzīvotāju savstarpējo uzticību ir spējīgāka virzīt ekonomikas attīstību globālajā laikmetā, un cilvēki ir vairāk apmierināti ar dzīvi.⁸ Valstij aktīvi un mērķtiecīgi jāveido apstākļi, lai veicinātu cilvēku reemigrāciju, kā arī jāsadarbojas ar cilvēkiem, kuri ir piederīgi Latvijai, lai uzturētu savu identitāti un sekmētu Latvijas attīstību.

[319] Rīcības virziena mērķi un rādītāji

⁸ Fukuyama, F. "Trust, the Social Virtues and Creation of Prosperity". – New York: Free Press, 1995. – 480 pg.

[320] Mērķis 1

Veicināt iedzīvotāju piederību, pilsonisko apziņu un lepnumu par savu valsti un tautu

[321] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[322] Lepnums par piederību Latvijas iedzīvotājiem (%)	59,9 (2010)	62	65	70	–
[323] Iedzīvotāju pilsoniskās līdzdalības indekss	7,4 (2009)	10	14	19	–
[324] Iedzīvotāju politiskās uzticēšanās indekss	3,23 (2009)	3,9	4,4	4,75	–

Datu avots: KM, Eiropas Sociālais pētījums

Proгноzes: KM, PKC

[325] Mērķis 2

Palielināt iedzīvotāju savstarpējo sadarbību un uzticēšanos

[326] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[327] Iedzīvotāju savstarpējās uzticības īpatsvars (%)	46 (2009)	50	56	62	–
[328] Iedzīvotāju īpatsvars, kas darbojas nevalstiskajās organizācijās (%)	2,8 (2009)	4	7	9	–
[329] Sabiedrības neiecietība pret citu tautību pārstāvjiem (%)	58 (2009)	54	50	47	–

Datu avots: KM, Eiropas Sociālais pētījums

Proгноzes: PKC

[330] Mērķis 3 Veicināt Latvijas iedzīvotāju palikšanu un Latvijas valsts piederīgo atgriešanos Latvijā

[331] Mērķa sasniegšanas rādītājs

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[332] Migrācijas saldo, primāri veicinot reemigrāciju un samazinot emigrāciju	- 23 127 (2011)	-8500	-1 500	1 000	–

Datu avots: IeM

Proгноzes: PKC

[333] Mērķis 4

Palielināt latviešu valodas lietojumu sabiedrībā, stiprinot latviešu valodas pozīciju ikdienas saziņas situācijās

[334] Mērķa sasniegšanas rādītājs

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[335] Latviešu valodas lietojums saziņas situācijās (latvieši/cittautieši) (%)	96/26 (2008)	96/32	96/36	96/40	–

Datu avots: IZM

Proгноzes: IZM

[336] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p.k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[337] Atbalsts nacionālās identitātes veidošanai, kultūras mantoto un jaunradīto vērtību (mūsdienīga māksla, tautas māksla, filmas un literatūra) iedzīvināšanai, veicinot dažādu sabiedrības grupu sadarbību [Aptveramā teritorija: Visa Latvija, pasaule]	KM (IZM, pašvaldības, NVO)	Valsts budžeta un privātais finansējums
2.	[338] Kvalitatīva pilsoniskās līdzdalības veicināšana un publiskās pārvaldes komunikācija ar sabiedrību jautājumos, kas visvairāk skar cilvēkus [Aptveramā teritorija: Visa Latvija, pasaule]	VK (visas ministrijas, pašvaldības sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
3.	[339] Pilsoniskās sabiedrības aktivitāšu atbalsts, kas stiprina sadarbību un savstarpēju sapratni starp dažādām paaudzēm, etniskajām un interešu grupām, profesijām, teritorijām, īpaši sabiedriski neaktīvo iedzīvotāju iesaistīšana, talkas un citas brīvprātīgās aktivitātes, kopienu attīstība un līdzdalība politikas veidošanā	KM (ĀM, IZM, NVO, SIF, pašvaldības)	Kohēzijas politikas, kopējās lauksaimniecības politikas fondu un ārvalstu finanšu instrumentu, valsts un pašvaldību budžeta finansējums

	[Aptveramā teritorija: Visa Latvija, pasaule]		
4.	<p>[340] Sabiedrības integrācijas iespēju veicināšana, t.sk. saistošas latviešu valodas mācības, informācija par pamattiesībām, izglītības, veselības, nodarbinātības, kultūras un citām dzīves jomām</p> <p>[Aptveramā teritorija: Visa Latvija, pasaule]</p>	KM (IeM, IZM, VM, LM, IZM, TM, VK, SIF, VARAM, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu, Patvēruma un migrācijas fonda, Eiropas Savienības budžeta instrumentu un valsts budžeta finansējums
5.	<p>[341] Reemigrācijas veicināšana un ārzemēs dzīvojošo Latvijai piederīgo identitātes uzturēšana, t.sk. globālā tīkla attīstība, pasākumi Latvijā, izglītības un kultūras pieejamība ārzemēs un atbalsta pasākumi reemigrācijas veicināšanai</p> <p>[Aptveramā teritorija: Visa Latvija, pasaule]</p>	KM, ĀM (IZM, EM, VARAM, LM, ZM, SM, SIF, CVK, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un Eiropas Savienības budžeta instrumentu un valsts budžeta finansējums
6.	<p>[342] Kvalitatīvas un demokrātiskas informatīvās telpas veidošana, kas iedzīvotājiem visā Latvijā, Latvijas valsts piederīgajiem ārzemēs, kā arī mazākumtautībām un dažādām paaudzēm nodrošina pieeju informācijai par valsti un sabiedriskajā dzīvē notiekošo, uzsvāru liekot uz Latvijā radīto audio–vizuālo produkciju</p> <p>[Aptveramā teritorija: Visa Latvija, pasaule]</p>	NEPLP (KM, SM, IEM)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
7.	[343] Mūsdienīgas, koordinētas latviešu valodas apguves sistēmas izveidošana bērniem un	IZM (TM, KM, EM, IeM, SIF, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums

	pieaugušajiem, kas veicina latviešu valodas lietošanu sabiedrībā [Aptveramā teritorija: Visa Latvija, pasaule]		
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			131.17

Prioritāte "Izaugsmi atbalstošas teritorijas"

Kādēļ "Izaugsmi atbalstošas teritorijas"?

[344] Prioritāte "Izaugsmi atbalstošas teritorijas" vērsta uz priekšnoteikumu radīšanu ilgtspējīgai un līdzsvarotai ekonomiskajai attīstībai Latvijas pilsētās un novados. Latvija ir neliela valsts ar lielu dabas un cilvēku resursu daudzveidību. Izvirzītie rīcības virzieni paredz gudru un efektīvu pieejamo resursu apsaimniekošanu, teritoriālās attīstības iespēju izmantošanu un apdraudējumu mazināšanu.

[345] Latvijas reģionos joprojām ir liels neizmantots tautas saimniecības izaugsmes potenciāls. Tās ir mūsu prasmes un uzņēmējspējas, kas jāapvieno ar pieejamajiem resursiem. Prasmīgi izmantojot šo potenciālu, varēs veikt "ekonomikas izrāvienu" gan mājsaimniecībās, gan katrā pašvaldībā, arī valstī kopumā. Svarīgs nosacījums cilvēkresursu attīstībai ir kvalitatīva dzīves telpa, sakopta un radoša dzīves vide, kas piesaista radošus un inovatīvus cilvēkus.

[346] Mūsu uzdevums ir panākt ilgtspējīgu izaugsmi, stiprinot reģionu kapacitāti un maksimāli efektīvi izmantojot to priekšrocības un resursus. Pretstatā pašreizējai monocentriskajai apdzīvojuma struktūrai jāattīsta līdzsvarota policentriska pieeja, ko veido savstarpēji pakārtoti un dažādos līmeņos saistīti attīstības centri, kuriem tiek sniegts atbalsts uzņēmējdarbības, transporta, publisko pakalpojumu sniegšanas un tūrisma infrastruktūras pilnveidošanai, izmantojot integrētu teritoriālu pieeju (pilsētvide). Jāsaglabā Rīgas kā metropoles pozīcijas, vienlaikus veicinot galvaspilsētas reģionā radītā potenciāla un resursu tālāku pārnesi uz reģioniem, sekmējot kopējo valsts ekonomisko attīstību un sabiedrības labklājību.

[347] Teritoriālā attīstība jāfokusē uz nelabvēlīgo atšķirību mazināšanu gan starp reģioniem, gan pašu reģionu ietvaros. Attīstot pilsētu–lauku partnerību, būs iespējams nodrošināt iedzīvotājiem līdzvērtīgākus dzīves un darba apstākļus, pieeju pakalpojumiem un mobilitāti.

[348] Par pamatu tiek izmantots Latvija2030 nākotnes telpiskās struktūras noteiktais attīstības centru⁹ modelis, kas ierobežotu resursu apstākļos paredz ieguldījumu koncentrēšanu nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centros (9+21)¹⁰. Ieguldījumi cilvēkresursos, ražošanas līdzekļos un infrastruktūrā padarīs tos par "ekonomikas izrāviena" virzītājiem, dodot pozitīvu ekonomiskās aktivitātes starojumu blakus teritorijās, aptverot visu Latvijas teritoriju. Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem jāklūst par vilcējspēku investīciju piesaistē uzņēmumiem un jaunu darba vietu radīšanā. Šī ir tā bāze, uz kuras plānošanas reģioni veiks mazāko novadu pašvaldību un to iedzīvotāju iesaisti realizētajos ieguldījumu projektos, tādējādi vairojot attīstības sinerģiju starp visām apdzīvotajām vietām. Teritoriju pārvaldības pilnveidošanas nolūkos jāizvērtē administratīvi teritoriālās reformas sekas.

[349] Uzņēmējdarbības attīstība ikvienā apdzīvotajā vietā ir priekšnoteikums teritorijas ilgtspējīgai izaugsmei, tādēļ lielākā daļa resursu jānovirza ekonomiskās aktivitātes stimulēšanai. Tāpat nepieciešams intensīvāk, bet tajā pašā laikā ilgtspējīgi izmantot ik hektāru vai kubikmetru mums pieejamo resursu – nav pieļaujams, ka ievērojamas lauksaimniecības

⁹ Attīstības centrs ir teritorija, kur ir resursu (t.sk. cilvēkresursu), sociālo un ekonomisko aktivitāšu koncentrācija un kas veicina apkārtējās teritorijas attīstību. Valsts nozīmīgāko (primāro) attīstības centru tīklu veido starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centri, jo tajos koncentrējas lielākā daļa valsts iedzīvotāju, ekonomiskā un sociālā aktivitāte.

¹⁰ 9 nacionālas nozīmes attīstības centri: Rīga, Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Jūrmala, Liepāja, Rēzekne, Valmiera, Ventspils. 21 reģionālas nozīmes attīstības centrs: Kuldīga, Talsi, Tukums, Saldus, Dobeles, Bauska, Ogre, Aizkraukle, Sigulda, Cēsis, Limbaži, Smiltene, Alūksne, Gulbene, Balvi, Preiļi, Līvāni, Ludza, Krāslava, Madona, Valka.

zemes platības aizvien netiek izmantotas. Atbildīgi izmantojot šos resursus un vienlaikus atjaunojot novadu kultūrvēsturisko mantojumu, aktivizējot kultūras dzīvi, var izveidoties kvalitatīva dzīves telpa un uzņēmējdarbībai pievilcīga vide, veicinot tūrisma attīstību. Tādēļ ir jāpielieto visi pieejamie valsts un pašvaldību ietekmes instrumenti, lai atbalstītu tos, kas ražo un sniedz pakalpojumus, un ar ekonomikas instrumentiem ierobežotu tos, kas šos resursus neizmanto efektīvi un ilgtspējīgi.

[350] Ierobežotie ieguldījumi nedrīkst būt iemesls, lai iedzīvotājiem ievērojami samazinātos pakalpojumu pieejamība. "Pakalpojumu grozā"¹¹, kuru veidos perspektīvais publisko pakalpojumu klāsts atbilstoši apdzīvojuma līmenim, ir skaidri jādefinē, kādi publiskie pakalpojumi būs pieejami dažādiem apdzīvojuma līmeņiem, sākot no ciemiem pagastos līdz nacionālās nozīmes attīstības centriem.

[351] Prioritātes mērķi

[352] Mērķis 1

Radīt līdzvērtīgākas darba iespējas un dzīves apstākļus visiem iedzīvotājiem, izmantojot teritoriju attīstības potenciālus un unikālos resursus

[353] Mērķis 2

Stiprināt Latvijas reģionu starptautisko konkurētspēju, palielinot Rīgas kā Ziemeļeiropas metropoles un citu nacionālās nozīmes attīstības centru starptautisko lomu

[354] Prioritātes rīcības virzieni

Rīcības virziens "Ekonomiskās aktivitātes veicināšana reģionos – teritoriju potenciāla izmantošana"

Rīcības virziens "Pakalpojumu pieejamība līdzvērtīgāku darba iespēju un dzīves apstākļu radīšanai"

Rīcības virziens "Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana"

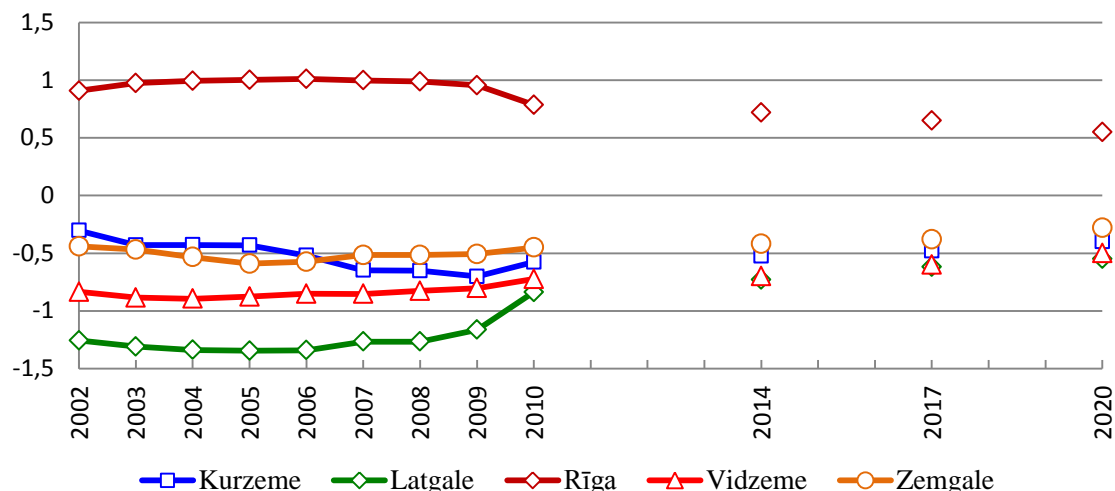
[355] Prioritātes mērķu sasniegšanas rādītāji

[356] Rādītājs 1 Teritorijas attīstības indekss plānošanas reģionos

[357] Teritorijas attīstības indekss ir valsts reģionu sociālekonomiskās attīstības līmeņa atšķirību komplekss novērtējums. To aprēķina, izmantojot astoņus indikatorus (bezdarba līmenis, IKP uz vienu iedzīvotāju, IIN uz vienu iedzīvotāju, nefinanšu investīcijas uz vienu iedzīvotāju, demogrāfiskā slodze, iedzīvotāju skaita izmaiņas, pastāvīgo iedzīvotāju blīvums, individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem).

¹¹ Pakalpojumu grozu veido perspektīvais publisko pakalpojumu klāsts („grozis”) atbilstoši apdzīvojuma līmenim (infrastruktūra un pakalpojumi).

Teritorijas attīstības indekss plānošanas reģionos

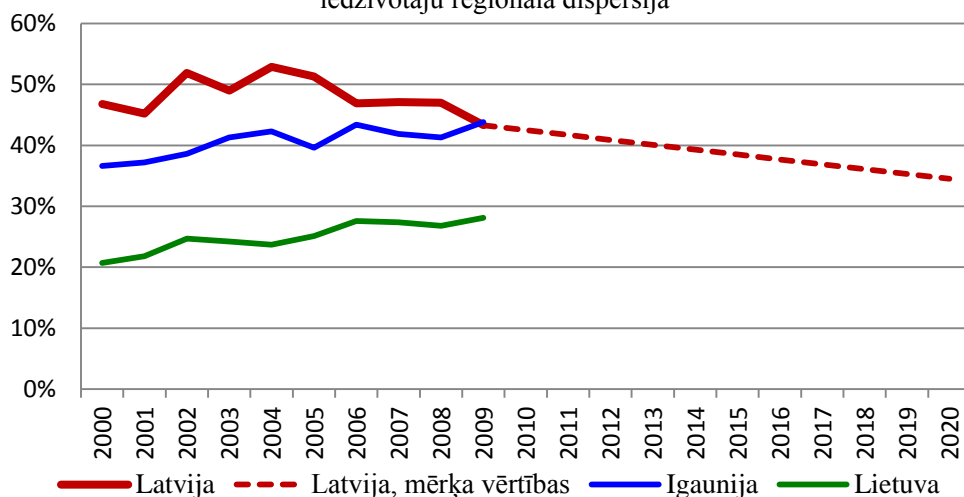
Datu avots: Valsts reģionālās attīstības aģentūra, ikgadējais pārskats "Reģionu attīstība"

Proгноzes: PKC, VARAM

[358] Rādītājs 2 Reģionālā iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju dispersija

[359] Reģionālā iekšzemes kopprodukta (IKP) uz vienu iedzīvotāju dispersija ir valsts reģionu ekonomiskās attīstības līmeņa atšķirību novērtējums. To aprēķina, summējot nacionālā un reģionālā IKP (NUTS 3) uz vienu iedzīvotāju atšķirības, novērtējot reģiona iedzīvotāju skaita īpatnību, un izsaka procentos kā IKP uz vienu iedzīvotāju. Reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersijas samazinājums atspoguļo reģionālo ekonomiskās attīstības atšķirību mazināšanos valsts teritorijā, kas ir līdzsvarotas un ilgtspējīgas attīstības nozīmīgs mērķis.

Iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju reģionālā dispersija

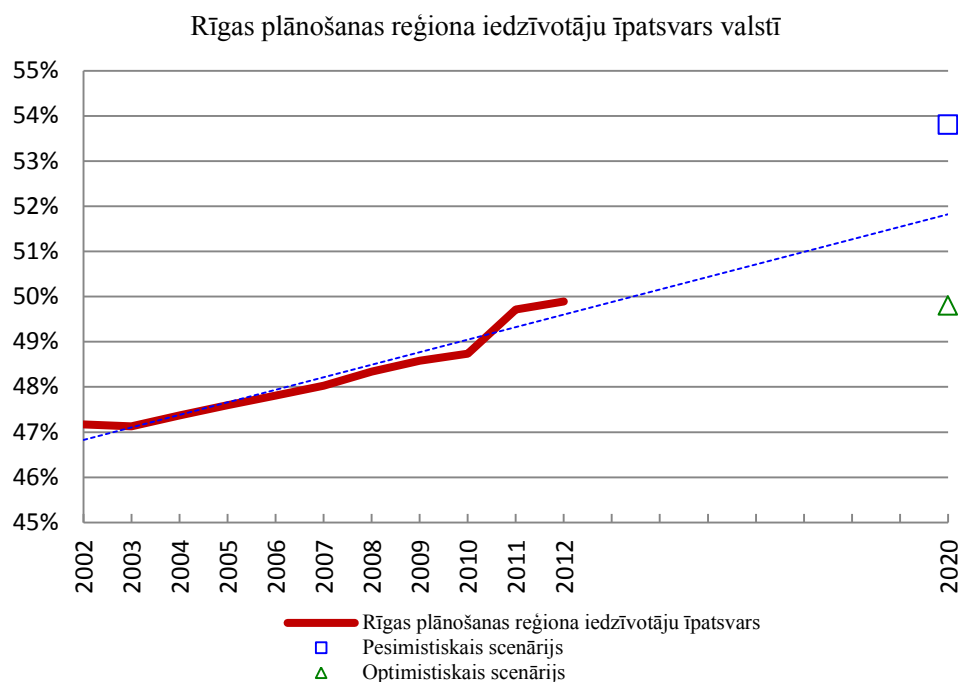
Datu avots: EUROSTAT (Dispersion of Regional GDP at Nuts Level 3)

Proгноzes: VARAM, PKC

[360] Rādītājs 3 Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju īpatsvars no visiem valsts iedzīvotājiem gada sākumā

[361] Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju īpatsvars no visiem valsts iedzīvotājiem ir valsts sociālekonomiskās attīstības un reģionu kā dzīvesvietas pievilcības tiešs novērtējums. Tas atspoguļo pārējo plānošanas reģionu sekmes iedzīvotāju piesaistīšanā savai teritorijai, veicinot ekonomisko izaugsmi, nodrošinot darbavietas, publiskos pakalpojumus un kvalitatīvu dzīves vidi.

Datu avots: CSP

Prognozes: VARAM, PKC

[362] Mērķu sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[363] Teritorijas attīstības indekss plānošanas reģionos	Rīga 0,786	0,720	0,65	0,55	—
	Vidzeme -0,724	-0,70	-0,60	-0,50	
	Kurzeme -0,577	-0,52	-0,48	-0,40	
	Zemgale -0,454	-0,42	-0,38	-0,28	
	Latgale -0,838	-0,73	-0,62	-0,55	
	(2010)				
[364] Reģionālā iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju dispersija (%)	43,3 (2009)	39,3	36,9	34,5	—
[365] Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju īpatsvars no visiem valsts iedzīvotājiem gada sākumā (%)	49,9 (2012)	49,9	49,65	49,28	<48

Datu avots: VARAM, CSP

Prognozes: VARAM, PKC

Rīcības virziens "Ekonomiskās aktivitātes veicināšana reģionos – teritoriju potenciāla izmantošana"

[366] Sociālekonomiskās atšķirības starp reģioniem ir ievērojamas. Notiek iedzīvotāju koncentrēšanās Rīgas plānošanas reģionā, kamēr pārējos reģionos, īpaši lauku teritorijās, strauji samazinās iedzīvotāju skaits. Publisko pakalpojumu un infrastruktūras izmaksas uz vienu iedzīvotāju daudzās teritorijās ievērojami paaugstinās.

[367] Lai apturētu šīs negatīvās tendences, nepieciešams palielināt ekonomisko aktivitāti reģionos un attīstības centros, piesaistot un izmantojot apkārt esošo teritoriju resursus, atbalstot uzņēmējdarbības, transporta un IKT infrastruktūras attīstību, pilnvērtīgi izmantojot un attīstot izglītības iestāžu potenciālu un veicinot iedzīvotāju mobilitāti. Tā tiktu sekmēta jaunu uzņēmumu un darba vietu radīšana, stimulējot dzīvi un darbu reģionos. Nozīmīgs reģionu attīstības priekšnoteikums ir pārrobežu starptautiskā sadarbība, kas palielina iespējas īstenot stratēģiski nozīmīgus attīstības projektus.

[368] Mijiedarbība starp dažādas nozīmes attīstības centriem un sadarbība veido policentrisku, funkcionāli saistītu attīstības centru tīklu, kas nodrošina daudzveidīgu un savstarpēji papildinošu infrastruktūras tīklu un pakalpojumu klāstu.

[369] Rīgā kā Latvijas galvaspilsētā un Baltijas valstu lielākajā pilsētā koncentrējas liela daļa valsts zinātniskā un uzņēmējdarbības potenciāla. Šo potenciālu apvienojot un izveidojot klasterus zinātnei un pētniecībai, kā arī inovatīvu un tehnoloģiski ietilpīgu uzņēmumu izaugsmei, iespējams panākt Rīgas kā Ziemeļeiropas darījumu, zinātnes, kultūras un tūrisma centra izaugsmi.

[370] Efektīva pārvaldība var veicināt ekonomisko aktivitāti. Lietpratīgi regulējot un vienkāršojot procedūras, modernizējot institucionālo un finanšu vadību, iespējams efektīvāk izmantot valsts un pašvaldību aktīvus un panākt lielāku sabiedrisko labumu. Tiesiska un prognozējama uzņēmējdarbības vide valstī un ikvienā pašvaldībā ir pamats privāto investīciju projektu piesaistei un darba vietu radīšanai.

[371] Rīcības virziena mērķi un rādītāji

[372] Mērķis 1

Nodrošināt priekšnoteikumus uzņēmējdarbības attīstībai un jaunu darba vietu radīšanai ražošanas un pakalpojumu sektorā reģionos

[373] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[374] Darba meklētāju īpatsvars statistiskajos reģionos ārpus Rīgas (%)	Pierīga – 14,4	13,1	12,0	10,9	–
	Vidzeme – 12,7	11,6	10,6	9,7	–
	Kurzeme – 15,1	13,8	12,6	11,5	–
	Zemgale – 18,5	16,9	15,4	14,1,	–
	Latgale – 18,7 (2011)	17,1	15,6	14,2	–
[375] Tirgus sektora ekonomiski aktīvās vienības reģionos uz	Latvija vidēji 64,2	65	72	75	85
	Rīga – 70,7	72	80	83	94

1000 iedzīvotājiem	Vidzeme – 66,5	67	75	78	88
	Kurzeme – 61,5	62	69	72	82
	Zemgale – 53,3	54	60	63	71
	Latgale – 52,8 (2010)	53	59	62	70

Datu avots: VARAM, CSP

Proгноzes: VARAM

[376] Mērķis 2

Radīt priekšnoteikumus ekonomiskās aktivitātes uzlabošanai Austrumu pierobežā

[377] Mērķa sasniegšanas rādītājs

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[378] Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz 1 iedz. Austrumu pierobežas novadu pašvaldībās, % no novadu vidējā	63 (2011)	66	69	72	–

Datu avots: VARAM

Proгноzes: VARAM

[379] Mērķis 3 Veidot tādu pašvaldību administratīvo struktūru, lai līdz 2020.gadam to finansiālās kapacitātes novērtējums autonomo funkciju veikšanai sasniegtu vismaz 45% (konjunktūras rādītājs)

[380] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[381] Pašvaldību finansiālās kapacitātes novērtējums autonomo funkciju veikšanai (%)	34 (2011)	36	37	39	–
[382] Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos uz vienu iedzīvotāju (LVL)	285 (2010)	296	305	314	–

Datu avots: VARAM, CSP, FM

Proгноzes: VARAM

[383] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p.k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[384] Atbalsts lauksaimniecības, zivsaimniecības un mežsaimniecības produktu ražošanas, to tālākas apstrādes un pakalpojumu (t.sk. nišas produkti un	ZM (VARAM, EM)	Kopējās lauksaimniecības politikas un zivsaimniecības

	pakalpojumi) attīstībai [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]		politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
2.	[385] Kooperācijas attīstības sekmēšana visos ražošanas un pakalpojumu sniegšanas līmeņos un starp tiem [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	ZM (VARAM, EM, VM, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas un kopējās lauksaimniecības politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
3.	[386] Investīciju atbalsts un pasākumi importa pārtikas preču aizstājošu produktu (ar augstu pievienoto vērtību) ražošanas attīstībā, kā arī pārtikas kvalitātes shēmu produktu (nacionālās pārtikas kvalitātes, bioloģiskās lauksaimniecības) ražošanai un pārstrādei [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	ZM (VARAM, EM)	Kopējās lauksaimniecības politikas un zivsaimniecības politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
4.	[387] Atbalsts un pasākumi mazo un vidējo uzņēmumu – lauksaimniecības, zivsaimniecības un meža produkcijas ražotāju pieejai preču izplatīšanas tīkliem un piegādes ķēžu saīsināšanai [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	ZM (EM, pašvaldības)	Kopējās lauksaimniecības politikas un zivsaimniecības politikas fondu, valsts un pašvaldību budžeta un privātais finansējums
5.	[388] Piedāvājumu komplektēšana (paketēšana) un sagatavošana potenciālajiem investoriem (komplekss piedāvājums, t.sk. finanšu instrumenti, infrastruktūras un darbaspēka resursu risinājumi) investīciju projektu piesaistei industriālajās un kūrorta teritorijās [Aptveramā teritorija: Nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centri un to piegulošā teritorija]	VARAM (ZM, EM, VM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu un ārvalstu finanšu instrumentu un pašvaldību budžeta finansējums
6.	[389] Attīstīt Rīgas kā reģiona metropoles funkciju veikšanai nepieciešamo infrastruktūru (t.sk. tūrisma, kultūras, zinātnes un investīciju piesaistes jomā) [Aptveramā teritorija: Rīgas pilsēta]	VARAM (KM, IZM, SM, EM, RD)	Kohēzijas politikas fondu, pašvaldību budžeta un privātais finansējums
7.	[390] Palielināt pašvaldību motivāciju	VARAM (FM,	Valsts budžeta un

	piesaistīt investīcijas ražošanas un pakalpojumu sfēras attīstībai, izmantojot atbilstošus nodokļu politikas un citus instrumentus [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	EM, pašvaldības)	pašvaldību budžeta finansējums
8.	[391] Ieviest pilnveidotu valsts administratīvi teritoriālo iedalījumu, balstoties uz administratīvi teritoriālās reformas rezultātu novērtējumu [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	VARAM (pašvaldības)	Valsts budžeta finansējums
9.	[392] Pārrobežu un pierobežas sadarbība ar mērķi paaugstināt ekonomisko aktivitāti [Aptveramā teritorija: Pierobeža]	VARAM (ĀM, EM, FM, IeM, IZM, KM, LM, SM, VM, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
10.	[393] Mazo ostu un uzņēmējdarbību veicinošas infrastruktūras attīstība piekrastē [Aptveramā teritorija: Baltijas jūras piekraste]	VARAM (SM, ZM, EM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas un kopējās lauksaimniecības politikas un zivsaimniecības politikas fondu, valsts budžeta, pašvaldību budžeta un privātais finansējums
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			1498.24

Rīcības virziens "Pakalpojumu pieejamība līdzvērtīgāku darba iespēju un dzīves apstākļu radīšanai"

[394] Nevienlīdzība starp reģioniem un vietējām pašvaldībām pastāv gan ienākumu un ekonomiskās aktivitātes ziņā, gan arī pakalpojumu pieejamībā, kas rada izteikti atšķirīgu dzīves kvalitāti dažādu teritoriju iedzīvotājiem. Šāda situācija veicina ekonomiski aktīvo iedzīvotāju aizplūšanu no mazāk attīstītām uz attīstītākām teritorijām, kas vienlaikus ar zemo produktivitātes līmeni vēl vairāk samazina mazāk attīstīto teritoriju izaugsmes iespējas un darba vietu skaitu.

[395] Tāpēc nepieciešams pēc iespējas izlīdzināt publisko pakalpojumu pieejamību un efektivitāti visā Latvijas teritorijā, ievērojot pamatoti atšķirīgās pakalpojumu sniegšanas izmaksas un to kvalitāti.

[396] Rīcības virziena mērķi un rādītāji

[397] Mērķis 1

Nodrošināt attīstības centru ērtu un drošu sasniedzamību, t.sk. panākot 2020.gadā labu braukšanas kvalitāti pa autoceļiem, kas savieno nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centrus, un sabiedriskā transporta pieejamības paaugstināšanu, izveidojot efektīvu un sabalansētu sabiedriskā transporta sistēmu

[398] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[399] Samazināts sliktā un ļoti sliktā stāvoklī esošo valsts galveno autoceļu garums par (%)	0 (2012)	15	28	50	100
[400] Samazināts sliktā un ļoti sliktā stāvoklī esošo valsts reģionālo autoceļu ar melno segumu garums par (%)	0 (2012)	5	20	50	85
[401] Autoceļi ar melno segumu no reģionālajiem valsts autoceļiem (%)	75,4 (2009)	80	81	82	100
[402] Pasažieru apgrozība sabiedriskajā autotransportā (regulārās satiksmes autobusu milj. pasažierkilometri gadā)	1981 (2011)	2190	2130	1860	1730

Datu avots: SM, CSP

Proгноzes: SM, PKC

[403] Mērķis 2

Nodrošināt pakalpojumu pieejamību atbilstoši demogrāfijas tendencēm un apdzīvojuma izmaiņām

[404] Mērķa sasniegšanas rādītājs

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[405] Mājsaimniecību īpatsvars, kam pieejams internets (%)	63,6 (2011)	70	75	80	95

Datu avots: CSP

Proгноzes: SM, PKC

[406] Mērķis 3

Nodrošināt pakalpojumu ērtu pieejamību elektroniskā veidā

[407] Mērķa sasniegšanas rādītājs

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[408] Iedzīvotāju īpatsvars, kas izmanto internetu sadarbībai ar valsts un pašvaldību institūcijām (%)	41 (2011)	46	54	60	80

Datu avots: VARAM, CSP

Proгноzes: VARAM

[409] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p.k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[410] Reģionālo autoceļu sakārtošana, priekšroku dodot autoceļiem, kuri savieno nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centrus [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	SM (VARAM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
2.	[411] Vietējo autoceļu un pievadceļu sakārtošana, priekšroku dodot autoceļiem, kuri savieno apdzīvotās vietas ar reģionālās nozīmes attīstības centriem, kā arī lauksaimniecības, pārtikas ražošanas un mežsaimniecības uzņēmumiem, un uz kuriem ir lielāka satiksmes intensitāte [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	SM (VARAM, ZM, pašvaldības)	Kopējās lauksaimniecības politikas fondu, valsts un pašvaldību budžeta finansējums
3.	[412] Nozīmīgāko transporta koridoru infrastruktūras nodrošināšana un attīstība (TEN-T), tai skaitā pilsētu satiksmes infrastruktūras sasaiste ar TEN-T tīklu. Valsts galveno autoceļu seguma rekonstrukcija [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	SM (VARAM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
4.	[413] Sabiedriskā transporta pakalpojumu organizēšana vienotā autobusu un vilcienu maršrutu tīklā, nodrošinot lauku iedzīvotājiem iespējas nokļūt reģionālās nozīmes attīstības centros, un no tiem nacionālās nozīmes attīstības centros un galvaspilsētā (pagastu savienojums ar 21 + 9, vismaz divas reizes dienā) [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	SM (VARAM, pašvaldības)	Valsts budžeta un privātais finansējums
5.	[414] Ātras un īpaši ātras datu pārraides tīklu pieejamības nodrošināšana visā Latvijas teritorijā [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	SM (pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu un privātais finansējums
6.	[415] Digitālā satura un citu produktu veidošana un e-pakalpojumu attīstība, paplašinot pakalpojumu pieejamības un izmantošanas iespējas ekonomiskajā darbībā, kā arī iedzīvotāju e-prasmju pilnveide [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	VARAM, (visas ministrijas, VK, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu, valsts un pašvaldību budžeta finansējums
7.	[416] Sistēmas izveide publisko pakalpojumu jomas darbinieku piesaistīšanai darbam ārpus	VARAM (IZM, KM,	Kohēzijas politikas fondu

	Rīgas aglomerācijas [Aptveramā teritorija: Teritorijas ārpus Rīgas plānošanas reģiona]	VM, LM, pašvaldības)	un valsts budžeta finansējums
8.	[417] Noteikt un ieviest publisko un sabiedrisko pakalpojumu grozu dažādiem apdzīvojuma līmeņiem: a) pakalpojumi nacionālās un reģionālās nozīmes centros (9+21); b) pakalpojumi lauku teritorijās (ārpus nacionālās un reģionālās nozīmes centriem) [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	VARAM (visas ministrijas, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu, valsts un pašvaldību budžeta un privātais finansējums
9.	[418] Publisko pakalpojumu optimizēšanas un pieejamības nodrošināšana (elektronizācijas iespējas, klientu apkalpošanas nodošana klientu apkalpošanas centriem ("attīstības aģentūrām")) atbilstoši "vienas pieturas" aģentūras principam, balstoties uz valsts pārvaldes publisko pakalpojumu izvērtēšanas rezultātiem [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	VARAM (visas ministrijas, VK, pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu un valsts budžeta finansējums
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			1129.12

Rīcības virziens "Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana"

[419] Latvijas dabas kapitāla izmantošana ir saistīta ar zemes, mežu, ūdeņu un dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, ekosistēmu pakalpojumu apjoma palielināšanu, produkcijas dažādošanu un produktivitātes palielināšanu, vienlīdz attīstot gan intensīvu ražošanu, gan "zaļo" ražošanu un "zaļo" patēriņu, kā arī vienlaikus rūpējoties par dabas kapitāla saglabāšanu un nenoplicināšanu, veidojot un uzturot Latvijas kā "zaļas" valsts tēlu. Būtiskākie ekosistēmu pakalpojumi ir saistīti ar lauku saimniecību produktiem, mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, kā arī produktiem un pakalpojumiem, kurus spēj sniegt rekreācijas resursu izmantošana, piemēram, Baltijas jūras piekrastē, sērūdeņu un dūņu ieguves reģionos.

[420] Unikālie kultūras un radošie cilvēkkapitāla resursi dod iespēju pašvaldībām attīstīt konkurētspējīgu uzņēmējdarbību ne tikai lauksaimniecības nozarēs, bet arī attīstīt radošās industrijas un tūrisma aktivitātes, tostarp veidojot labvēlīgu un iekļaujošu dzīves vidi. Radošā sabiedrībā kultūras kapitālam ir nozīmīga loma personības izaugsmei.

[421] Rīcības virziena mērķi un rādītāji

[422] **Mērķis 1** Saglabāt dabas kapitālu kā bāzi ilgtspējīgai ekonomiskajai izaugsmei un sekmēt tā ilgtspējīgu izmantošanu, mazinot dabas un cilvēka darbības radītos riskus vides kvalitātei

[423] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[424] Bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantotās platības (% no visām lauksaimniecībā izmantotajām platībām)	8,7 (2009)	10	10	10	>15
[425] Apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvars (%)	87,9 (2011)	90	92	95	–
[426] Pārstrādāto atkritumu īpatsvars (%)	40 (2011)	43	47	>50	>80
[427] Lauku putnu indekss (1999.g. = 100)	115 (2010)	115	115	115	>120
[428] Meža putnu indekss	100 (2005)	95	95	95	–
[429] Mežainums (mežu platība, % no kopējās valsts teritorijas)	50 (2008)	52,7	52,7	52,7	55

Datu avots: ZM, VARAM, CSP, LAD

Proгноzes: VARAM, ZM

[430] Mērķis 2

Kultūras kapitāla resursu ilgtspējīga izmantošana

[431] Mērķa sasniegšanas rādītāji

	Bāzes vērtība (gads)	2014	2017	2020	2030
[432] Kultūras pasākumu apmeklējumu skaits gadā (uz 100 iedzīvotājiem)	181,7 (2008)	196	196	200	>250
[433] Amatiermākslas kolektīvu dalībnieku skaits uz 100 iedzīvotājiem	2,7 (2008)	2,7	2,85	3	>3,5
[434] Ārvalstu tūristu, kas uzturas 4 un vairāk dienas, skaits (milj., gadā)	0,4 (2008)	0,5	0,75	1	>1,5

Datu avots: KM, CSP

Proгноzes: KM, PKC

[435] Rīcības virziena ietvaros veicamie uzdevumi

Nr.p.k.	Uzdevuma formulējums	Atbildīgās institūcijas	Indikatīvie finansējuma avoti
1.	[436] Uz eksportu orientētu integrētu tūrisma, kultūras, veselības un dabas kapitāla infrastruktūras, pakalpojumu un produktu piedāvājuma attīstība [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	KM (IZM, VARAM, ZM, EM, VM, pašvaldības, sociālie partneri, NVO)	Kohēzijas politikas fondu, pašvaldību budžeta un privātais finansējums
2.	[437] Atbalsts kultūras iestāžu, vietējo uzņēmēju un tradicionālo amatnieku darbībai, veidojot produktus un pakalpojumus uz materiālā un nemateriālā	KM (ZM, IZM, pašvaldības, sociālie partneri,	Kohēzijas politikas fondu, kopējās lauksaimniecības

	kultūras mantojuma bāzes [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	NVO)	politikas un kopējās zivsaimniecības politikas fondu, pašvaldību budžeta un privātais finansējums
3.	[438] Stimulēt zemes un citu dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un bioloģisko daudzveidību, pielietojot vidi saudzējošas tehnoloģijas [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	ZM (VARAM, EM, pašvaldības)	Kohēzijas politikas, kopējās lauksaimniecības politikas un zivsaimniecības politikas fondu un valsts budžeta finansējums
4.	[439] Energoefektīvu un ekoloģiskas izcelsmes preču un pakalpojumu ("Zaļais publiskais iepirkums") plašāka nodrošināšana publiskajos iepirkumos [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	VARAM (visas ministrijas, pašvaldības)	Kopējās lauksaimniecības politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
5.	[440] Palielināt ūdenstilpju un lauksaimniecībā izmantojamās zemes izmantošanu pārtikas ražošanai, t.sk. uzlabojot publisko ūdens režīmu regulējošo infrastruktūru [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	ZM (pašvaldības)	Kohēzijas politikas, kopējās lauksaimniecības politikas un kopējās zivsaimniecības politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
6.	[441] Palielināt augsnes auglību un meža resursu vērtību, pēc iespējas mazinot ietekmi uz vidi un pielietojot vidi saudzējošas tehnoloģijas [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	ZM (pašvaldības)	Kopējās lauksaimniecības politikas fondu, valsts budžeta un privātais finansējums
7.	[442] Atkritumu šķirošana un dalīti savākto atkritumu pārstrāde [Aptveramā teritorija: Visa Latvija]	VARAM (pašvaldības)	Kohēzijas politikas fondu un privātais finansējums
Rīcības virziena īstenošanai indikatīvi pieejamais kopējais finansējuma apjoms miljonos LVL:			529.68

NAP2020 finansēšanas kārtība

[443] NAP2020 iezīmē indikatīvo valsts vidēja termiņa attīstības finansējumu dokumentā nosprausto mērķu un rīcības virzienu īstenošanai. NAP2020 ieviešana neizslēdz citu Ministru kabineta nosprausto mērķu finansējuma palielinājumu, ja tas notiek fiskāli atbildīgas valsts budžeta politikas ietvaros. Lai nodrošinātu NAP2020 nosprausto mērķu un rīcības virzienu īstenošanai nepieciešamā finansējuma papildu piesaistīšanas iespējas, kā arī lai nodrošinātu efektīvāku un labāk pārraudzītu NAP2020 ieviešanas instrumentu izmantošanu, tiek izveidota vienota attīstības finanšu institūcija.

[444] NAP2020 ieviešanas instrumenti ir a) valsts un pašvaldību budžeta līdzekļi, b) Eiropas Savienības politiku instrumenti – Kohēzijas fonds, Kopējās lauksaimniecības un zivsaimniecības fondi un citi Eiropas Savienības finanšu līdzekļi, ko Eiropas Komisija novirza Līgumā par Eiropas Savienību noteikto mērķu sasniegšanai, c) citi ārvalstu finanšu instrumenti, d) privātais finansējums. NAP2020 mērķu sasniegšanā aicināti līdzdarboties sociālie partneri, citi valdības partneri, kā arī iedzīvotāji, kas mikrolīmenī sniedz būtisku ieguldījumu valsts attīstībā. NAP2020 paredzēto uzdevumu īstenošanai kā viens no iespējamajiem finansēšanas veidiem var tikt izmantots publiskās un privātās partnerības modelis, nodrošinot šādā veidā finansētu projektu pilnīgu caurspīdīgumu un atskaitīšanos par visu ieguldījumu atbilstību valsts interesēm, kā arī kopumā ievērojot valsts ilgtermiņa saistības.

[445] NAP2020 finansēšanas kārtību nosaka Likums par budžetu un finanšu vadību. Atbilstoši katra gada apstiprinātajam budžeta sastādīšanas grafikam Ministru kabinets apstiprina aktualizētu vidēja termiņa budžeta mērķu, prioritāro attīstības virzienu, valdības fiskālās politikas mērķu, iekšzemes kopprodukta prognožu, valsts budžeta ieņēmumu prognožu, valsts budžeta finansālās bilances apjomu, ievērojot fiskālās disciplīnas prasības.

[446] Atbilstoši Vidēja termiņa budžeta ietvara likumam, gatavojot budžeta pieprasījumus, ministrijas un citas centrālās valsts iestādes katram likuma perioda gadam norāda vidēja termiņa budžeta mērķus un prioritāros attīstības virzienus, kas vērsti uz NAP2020 noteikto mērķu sasniegšanu un prioritāšu ieviešanu.

[447] Sagatavojot ikgadējo valsts budžeta pieprasījumu, ministrijas un citas centrālās valsts iestādes sagatavo jaunās politikas iniciatīvas, pamatojoties uz NAP2020 noteiktajām valsts attīstības prioritātēm un mērķiem. Finanšu ministrija un Pārresoru koordinācijas centrs ir atbildīgi par iesniegto pieprasījumu analīzi, lai nodrošinātu sasaisti ar NAP2020.

[448] Eiropas Savienības un citu ārvalstu finanšu instrumentu finansējuma plānošanas dokumentu izstrāde 2014.–2020.gadam atbilstoši Attīstības plānošanas sistēmas likumā noteiktajam prioritāri notiek, balstoties uz NAP2020 piedāvātajiem risinājumiem.

Nacionālā attīstības plāna īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas process

[449] NAP2020 ir valsts pārvaldes, pašvaldību, uzņēmēju, nevalstisko organizāciju un visas sabiedrības uzdevums. NAP2020 kalpos kā pamats valsts budžeta un ES strukturālo fondu, kā arī citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļu ieguldījumu plānošanai, vidēja termiņa un ilgtermiņa budžetu plānošanai, lai nodrošinātu nepieciešamos resursus ilgtspējīgai izaugsmei. Izstrādātais NAP2020 nosaka valsts attīstības vidēja termiņa mērķus un konkrētus to sasniegšanas uzraudzības indikatorus un to atbilstošās sasniedzamās mērķa vērtības 2020.gadā, kā arī konkrētus uzdevumus, kuru izpilde nodrošinās izvirzīto mērķu sasniegšanu.

[450] Būtiska loma NAP2020 uzraudzības un novērtēšanas procesā būs Latvijas Republikas Saeimai un Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas Nacionālā attīstības plāna izstrādes un ieviešanas uzraudzības apakškomisijai. Pēc NAP2020 apstiprināšanas Ministru kabinets reizi divos gados iesniegs izskatīšanai Saeimā vienotu savstarpēji integrētu ziņojumu par NAP2020, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas īstenošanu un valsts ilgtspējīgu attīstību. Tas ļaus izvērtēt šo attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas gaitu gan mērķu, gan uzdevumu līmenī, kā arī kalpos par pamatu iespējamiem grozījumiem tajos, ja pārskata periodā notikušo pārmaiņu valstī un ārējā vidē un esošās situācijas izvērtējuma rezultātā būs pamatoti argumenti šādu grozījumu veikšanai.

[451] NAP2020 ir ietvertas indikatoru sasniedzamās mērķa vērtības uz 2017.gadu, kas ļaus NAP2020 īstenošanas procesa vidū izvērtēt valsts attīstības virzību uz nospraustajiem mērķiem un nepieciešamības gadījumā lemt par papildu uzdevumiem vai nepieciešamu resursu pārdali.

[452] Ziņojumā tiks ietverta informācija par:

- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un NAP2020 ietverto uzdevumu izpildes progresu, tai skaitā par konkrētajām īstenotajām aktivitātēm pārskata periodā;
- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un NAP2020 ietverto uzdevumu izpildei faktiski izmantotajiem resursiem pārskata periodā, kā arī vērtējums par to atbilstību noteikto uzdevumu izpildei un mērķu sasniegšanai;
- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un NAP2020 ietverto mērķu sasniegšanas pakāpi, atspoguļojot tiem atbilstošo indikatoru aktuālās vērtības (t.sk. pārskata periodā) un salīdzinot tās ar noteiktajām mērķa vērtībām. Vienlaicīgi sniedzams vērtējums par iespējām sasniegt noteiktās mērķa vērtības, ņemot vērā aktuālās attīstības tendences, kā arī priekšlikumi par rīcību, ja tās nepieciešamība izriet no attīstības tendenču nelabvēlīgas virzības;
- notikušām būtiskām pārmaiņām valstī un ārējā vidē, kas var būt par pamatu nepieciešamiem grozījumiem Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un NAP2020;
- nepieciešamiem grozījumiem Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un NAP2020.

[453] Ziņojums par NAP2020 un Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas īstenošanu un valsts ilgtspējīgu attīstību pirms izskatīšanas Ministru kabinetā un Saeimā tiks izstrādāts sadarbībā ar nozaru ministrijām un nevalstiskajām organizācijām, kā arī tiks nodots sabiedriskajai apspriešanai. Tādējādi ziņojums informēs sabiedrību par progresu konkrētos valsts ilgtspējīgas attīstības virzienos, ļaujot ikvienam iesaistīties diskusijā par valsts attīstību, vērtēt noteikto prioritāšu un rīcības virzienu izvēles pareizību, kā arī sasaistīt paredzētos rezultātus ar atbildību par noteikto uzdevumu īstenošanu.

Izmantotie saīsinājumi

AizM – Aizsardzības ministrija
ĀM – Ārlietu ministrija
CSP – Centrālā statistikas pārvalde
CVK – Centrālā vēlēšanu komisija
EM – Ekonomikas ministrija
ES – Eiropas Savienība
EUROSTAT – Eiropas Savienības Statistikas birojs
FM – Finanšu ministrija
IeM – Iekšlietu ministrija
IKP – iekšzemes kopprodukts
IKT – informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
IZM – Izglītības un zinātnes ministrija
KM – Kultūras ministrija
KNAB – Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
LAD – Lauku atbalsta dienests
Latvija2030 – Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam
LIAA – Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
LKN2011 – Latvijas konkurētspējas novērtējums 2011
LM – Labklājības ministrija
NAP2020 – Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020. gadam
NEPLP – Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome
NRP – Nacionālā reformu programma stratēģijas "ES2020" īstenošanai
NVO – nevalstiskās organizācijas
PKC – Pārresoru koordinācijas centrs
PPZ – Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020. gadam prioritāšu pamatojuma ziņojums
RD – Rīgas dome
SIF – Sabiedrības integrācijas fonds
SM – Satiksmes ministrija
TM – Tieslietu ministrija
VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VM – Veselības ministrija
VK – Valsts kanceleja
ZM – Zemkopības ministrija

Ministru prezidents

V.Dombrovskis